

Δημοσιονομικό Συμβούλιο

Λεωφόρος Στροβόλου 53, Κτίριο Victory, 2018 Στρόβολος, Λευκωσία

Τηλ. (+357) 22606627/666,

Ηλ. Ταχ.: info@fiscalcouncil.gov.cy, Ιστοσελίδα: www.fiscalcouncil.gov.cy

Περιεχόμενα

Σύνοψη	3
Νομικό Πλαίσιο	4
Δημοσιονομικά αποτελέσματα για το έτος 2014.....	5
Αξιολόγηση μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων.....	10
Ανώτατα όρια και μέτρα πολιτικής	15
Αξιολόγηση Προόδου	18
Δημοσιονομικοί Κίνδυνοι	23
Καταληκτικό Σχόλιο	29
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ	30
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	37

Ετοιμασία και Έγκριση της Έκθεσης

Η έκθεση εγκρίθηκε ομόφωνα από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, τη Δευτέρα 15 Ιουνίου 2015. Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο αναγνωρίζει τη συνεισφορά της Γραμματείας στην ετοιμασία της Έκθεσης.

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο

Δημήτρης Γεωργιάδης
Πρόεδρος

Μάριος Ζαχαριάδης
Μέλος

Άλκης Λοϊζίδης
Μέλος

Η Γραμματεία

Δαμιανός Δαμιανού και Φρόσω Μανωλούδη

Σύνοψη

Στόχος της παρούσας Έκθεσης είναι η αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του 2014, των μακροοικονομικών, δημοσιονομικών προβλέψεων, των ανώτατων ορίων κρατικών εσόδων και δαπανών και των μέτρων πολιτικής για την επόμενη τριετία καθώς και η αξιολόγηση της προόδου υλοποίησης του προγράμματος εξυγίανσης και γενικότερα της συμμόρφωσης με το θεσμικό πλαίσιο που αφορά τους δημοσιονομικούς κανόνες.

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, («Συμβούλιο»), μετά από ανάλυση των δεδομένων που είχε στη διάθεσή του, μέχρι και τις 10/6/2015 έχει καταλήξει στην εκτίμηση ότι οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2014 έχουν επιτευχθεί και ότι οι δημοσιονομικοί σχεδιασμοί της Κυβέρνησης συνάδουν με τους στόχους του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής («ΠΟΠ») και τους δημοσιονομικούς κανόνες που προβλέπονται από το θεσμικό πλαίσιο. Τα μέτρα που έχουν ληφθεί, βάσει του ΠΟΠ, για δημοσιονομική εξυγίανση και διόρθωση των στρεβλώσεων στην οικονομία, φαίνεται να αντιμετωπίζουν βραχυπρόθεσμα τον κίνδυνο ενός δημοσιονομικού εκτροχιασμού.

Ταυτόχρονα, το Συμβούλιο, επισημαίνει τους κυριότερους παράγοντες που κατά την άποψη του, πιθανόν, να επηρεάσουν δυσμενώς τα δημόσια οικονομικά και την πορεία της κυπριακής οικονομίας για ανάπτυξη. Στην παρούσα Έκθεση παρατίθενται μεταξύ άλλων οι πιο κάτω παράγοντες:

- Οι πιθανές αρνητικές εξελίξεις που αφορούν το **εξωτερικό περιβάλλον**, όπως οι μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, προβλήματα στις οικονομίες βασικών εμπορικών εταίρων της Κύπρου, κυρίως της Ελλάδας και της Ρωσίας και γενικότερα, μια πιθανή επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας.
- Η καθυστέρηση στην **εφαρμογή του ΠΟΠ**, η οποία θα μπορούσε να περιορίσει και να μεταθέσει την οικονομική ανάπτυξη, αλλά και να δημιουργήσει προβλήματα με τους εταίρους του ΠΟΠ, πλήττοντας την αξιοπιστία της Κύπρου.
- Ένας μη αποτελεσματικός σχεδιασμός και εφαρμογή του υπό διαμόρφωση **Γενικού Σχεδίου Υγείας (ΓΕΣΥ)**.
- Η επιδείνωση των συνθηκών πρόσβασης του κρατικού και του χρηματοπιστωτικού τομέα σε **εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης**. Η επιδείνωση αυτή μπορεί να επέλθει τόσο από εξωγενείς παράγοντες ή τη μη υλοποίηση του ΠΟΠ, όσο και από μια πρόωρη έξοδο της Κύπρου από αυτό.
- Η επαναφορά μιας μη ορθολογικής **επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής και η συνέχιση της πρακτικής των προσλήψεων και της παραχώρησης ωφελημάτων**, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη ή και να αγνοούνται οι μέσο-μακροπρόθεσμες δημοσιονομικές επιπτώσεις.
- Η περαιτέρω καθυστέρηση στη δημιουργία ενός συνολικού, αποτελεσματικού **συνταξιοδοτικού πλαισίου** που θα διασφαλίζει την επάρκεια των συντάξεων για όλες τις γενιές, θα ενθαρρύνει την αποταμίευση και τις επενδύσεις στην οικονομία.
- Η καθυστέρηση, αναβολή ή και η μη ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων τόσο στη δημόσια υπηρεσία όσο και στους διάφορους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Οι **μεταρρυθμίσεις** θα πρέπει να αποτελούν διαχρονική και όχι μεμονωμένη προσπάθεια με στόχο την δημιουργία συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας για το σύνολο των πολιτών.
- Συνέχιση των πρακτικών **ανάληψης εγγυήσεων, κινδύνων και άλλων δυνητικών υποχρεώσεων** από φορείς και οργανισμούς, εκ μέρους του Κράτους, χωρίς τη συγκατάθεση του ή και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι μέσο-μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά.

Τέλος, το Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο να αναφέρει ότι η παρούσα Έκθεση δε λαμβάνει υπόψη της, τις πιθανές οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις μιας πιθανής λύσης του κυπριακού προβλήματος. Ως θέμα αρχής, η οποιαδήποτε λύση θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Στην περίπτωση που αυτό δεν ισχύει θα αποτελέσει παράγοντα αποσταθεροποίησης.

Νομικό Πλαίσιο

Η παρούσα Έκθεση ετοιμάστηκε με βάση τις πρόνοιες του Περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου, Ν. 20(Ι)/2014, οποίος τέθηκε σε ισχύ το Φεβρουάριο του 2014. Το Συμβούλιο, προβαίνει σε δημοσίευση της Εαρινής Έκθεσης μέχρι το τέλος Απριλίου έκαστου έτους, όπως και της Εξαμηνιαίας Έκθεσης Προόδου καθ' ον χρόνον η Κύπρος βρίσκεται κάτω από πρόγραμμα εξυγίανσης.

Επισημαίνεται ότι η καθυστέρηση της δημοσίευσης της Εαρινής Έκθεσης για το 2015 και της επικύρωσης των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων βάσει των οποίων ετοιμάστηκε το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2016-2018 («ΣΠΔΠ 2016-2018»), οφείλονται στην παράταση των διαβουλεύσεων για την ολοκλήρωση της έκτης αξιολόγησης, για την εφαρμογή του ΠΟΠ, που πραγματοποιήθηκε κατά τον Μάιο του 2015. Στα πλαίσια της εν λόγω αξιολόγησης συμφωνήθηκαν οι προβλέψεις για τα μακροοικονομικά μεγέθη και οι δημοσιονομικοί στόχοι για την επόμενη τριετία, 2016-2018.

Ετοιμασία Εαρινής Έκθεσης

Η σχετική νομοθεσία καθορίζει το περιεχόμενο της Εαρινής Έκθεσης¹, η οποία περιλαμβάνει:

«(α) αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του προηγούμενου έτους σε σύγκριση με τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες και τα ανώτατα όρια που προβλέπονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής του προηγούμενου έτους,

(β) αξιολόγηση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων, δυνάμει των σχετικών διατάξεων του παρόντα Νόμου,

(γ) αξιολόγηση των ανώτατων ορίων και των μέτρων πολιτικής που περιλαμβάνονται στο τρέχον Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής, και

(δ) αξιολόγηση δυνάμει των σχετικών διατάξεων του παρόντα Νόμου, αναφορικά με την πρόοδο σε σχέση με την περίοδο προσαρμογής προς την διασφάλιση της τήρησης των δημοσιονομικών κανόνων στα πλαίσια της λειτουργίας του αυτόματου μηχανισμού διόρθωσης.»

Ετοιμασία Εξαμηνιαίας Έκθεσης Προόδου

Η σχετική νομοθεσία καθορίζει ταυτόχρονα και την υποχρέωση για την ετοιμασία και τη δημοσίευση «Εξαμηνιαίας Έκθεσης Προόδου», η οποία αφορά την πορεία υλοποίησης του Προγράμματος Εξυγίανσης².

«Οι εκθέσεις προόδου περιλαμβάνουν αξιολόγηση του κατά πόσο η πρόοδος υλοποίησης του προγράμματος εξυγίανσης συνάδει με τους στόχους του προγράμματος εξυγίανσης και κατά πόσο οδηγεί σε διόρθωση των σημαντικών αποκλίσεων που έχουν διαπιστωθεί.»

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω, το Δημοσιονομικό Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο όπως η Εαρινή Έκθεση 2015 και η Εξαμηνιαία Έκθεση Προόδου δημοσιευθούν στο ίδιο έγγραφο.

¹ Άρθρο 35 του «Περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου» Νόμου, Ν. 20(Ι)/2014

² Άρθρο 46 του «Περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου» Νόμου, Ν. 20(Ι)/2014

Δημοσιονομικά αποτελέσματα για το έτος 2014

Άρθρο 35 (α) : «Αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του προηγούμενου έτους σε σύγκριση με τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες και τα ανώτατα όρια που προβλέπονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής του προηγούμενου έτους.»

Ο στόχος των Εκθέσεων του Συμβουλίου είναι η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών σχεδιασμών του Κράτους.

Το εκάστοτε ΣΠΔΠ αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής, αφού προσδιορίζει και παρουσιάζει, συνολικά, τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες της κυβερνητικής πολιτικής για την επόμενη τριετία.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Eurostat³, που δημοσιοποιήθηκαν στις 21 Απριλίου 2015, το δημοσιονομικό έλλειμμα της Κύπρου ανήλθε στα €1,54 δις το οποίο αντιστοιχεί στο 8,8% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Στο έλλειμμα συμπεριλήφθηκε ολόκληρο το ποσό, €1,5 δις, που παραχωρήθηκε από το Κράτος για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας. Η αξιολόγηση, που ακολουθεί, αφορά τα δημοσιονομικά αποτελέσματα χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επίδραση του πιο πάνω υπολογισμού. Αυτό κρίθηκε σκόπιμο εφόσον το ποσό είχε υπολογιστεί στο ύψος του δημοσίου χρέους κατά το προηγούμενο έτος και δεν αποτελεί επαναλαμβανόμενη δημοσιονομική δαπάνη.

Το Συμβούλιο θεωρεί, ότι τα δημοσιονομικά αποτελέσματα για το έτος 2014 είναι εντός των ανώτατων ορίων που έχουν καθοριστεί στο ΣΠΔΠ 2014-2016.

Η βελτιωμένη εικόνα των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων, σε σχέση με τις προβλέψεις που έγιναν κατά την ετοιμασία του αρχικού ΠΟΠ, οφείλεται κυρίως:

- στις, ιδιαίτερα, απαισιόδοξες αρχικές εκτιμήσεις για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στις δαπάνες και ειδικότερα στα δημόσια έσοδα,
- στον περιορισμό της συρρίκνωσης της οικονομίας για τα έτος 2014, από -3,9% του ΑΕΠ που προβλεπόταν αρχικά στο ΣΠΔΠ 2014-2016 σε -2,3% του ΑΕΠ. Το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε στο 16,1%⁴ από 16,9% που ήταν η αρχική πρόβλεψη. Οι εξελίξεις αυτές επίδρασαν θετικά στα κρατικά έσοδα, κυρίως στους φόρους κατανάλωσης και περιορίσαν τα κρατικά έξοδα κυρίως μέσω των παροχών, και
- στην άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης που είχαν προγραμματιστεί.

³ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6796757/2-21042015-AP-EN.pdf/2a3922ae-2976-4aef-b6ce-af19bde6a236>

⁴ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Κυριότερα Αποτελέσματα 2014, Στατιστική Υπηρεσία.

Δημοσιονομικοί στόχοι

Η νέα διαδικασία ετοιμασίας του Κρατικού Προϋπολογισμού εφαρμόστηκε, για πρώτη φορά, για το δημοσιονομικό έτος 2014. Το Συμβούλιο έθεσε ως βάση για την αξιολόγησή του, τα ακόλουθα δύο ομοθεματικά έγγραφα, με τίτλο «Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2014-2016, Προϋπολογισμός 2014», τα οποία είναι: (α) η Πρόταση του Υπουργείου Οικονομικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο και (β) η Εγκύκλιος του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών με αριθμό 1478 και ημερομηνία 29/05/2013.

Οι δημοσιονομικοί στόχοι, για το έτος 2014, οι οποίοι συμπεριλήφθηκαν στο ΣΠΔΠ 2014-2016 είναι οι ακόλουθοι:

I. Πρωτογενές Ισοζύγιο⁵: Το πρωτογενές ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης να μην ξεπερνά το έλλειμμα των €678 εκατ. (4,25% του ΑΕΠ).

Με βάση τα τελικά δημοσιονομικά στοιχεία για το έτος 2014, το πρωτογενές ισοζύγιο είναι πλεονασματικό κατά €488 εκατ. (2,8% του ΑΕΠ), ενώ το δημοσιονομικό ισοζύγιο⁶ παρουσιάζεται ελλειμματικό κατά €7,2 εκατ. (0,01% του ΑΕΠ). Οι συγκεκριμένοι δημοσιονομικοί στόχοι, πρωτογενές και δημοσιονομικό ισοζύγιο, φαίνεται να έχουν επιτευχθεί με σημαντικό περιθώριο. Σημειώνεται ότι, μέχρι την οριστικοποίηση των στοιχείων, μπορεί να υπάρξουν διαφοροποιήσεις που δεν αναμένεται όμως να αλλάξουν τη δημοσιονομική εικόνα του έτους. Πρόσφατα, το δημοσιονομικό ισοζύγιο καθορίστηκε στα €44 εκατ. (0,3% του ΑΕΠ). Η αξιολόγηση που ακολουθεί έγινε με βάση το δημοσιονομικό ισοζύγιο να υπολογίζεται στο 0,01% του ΑΕΠ, εφόσον υπήρχαν αναλυτικά στοιχεία για το ποσοστό αυτό.

Συγκεκριμένα, υπήρξε βελτίωση στο πρωτογενές ισοζύγιο ύψους €1.166 εκατ., σε σχέση με το στόχο που είχε τεθεί στο ΣΠΔΠ 2014-2016. Αν και στο ΣΠΔΠ 2014-2016 δεν αναλύονται με λεπτομέρεια τα συνολικά προβλεπόμενα έσοδα στο επίπεδο της γενικής κυβέρνησης, για την επίτευξη του πρωτογενούς ελλείμματος της τάξης του 4,25% του ΑΕΠ, είχαν υπολογιστεί συνολικά έσοδα €4,88 δις (€1,71 δις Άμεσα Έσοδα- Φόροι, €2,27 δις Έμμεσα Έσοδα-Φόροι και €0,89 δις Άλλα Έσοδα). Στην Πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο τα τρέχοντα έσοδα είχαν προσυπολογιστεί σε €6,8 δις, οι πρωτογενείς δαπάνες σε €7,4 δις και το πρωτογενές έλλειμμα σε €678 εκατ. Η Εγκύκλιος του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου Οικονομικών με αριθμό 1478 και ημερομηνία 29/5/2013, όπως και ο Προϋπολογισμός της Κεντρικής Κυβέρνησης για το 2014, που είχε ετοιμαστεί και εγκριθεί σε μεταγενέστερο χρονικά σημείο, είχαν σημαντικά αναθεωρημένες εκτιμήσεις στα αναμενόμενα έσοδα. Οι στόχοι αυτοί υπερκαλύφθηκαν (€2,22 δις Άμεσα Έσοδα- Φόροι, €2,66 δις Έμμεσα Έσοδα- Φόροι και €1,10 δις Άλλα Έσοδα, Παράρτημα Α).

Σημειώνεται ότι, για το 2014 καταβλήθηκαν τόκοι ύψους €495,0 εκατ., εκ των οποίων τα €480,0 εκατ. αφορούσαν στην Κεντρική Κυβέρνηση ενώ είχε προσυπολογιστεί ποσό €785,7 εκατ. (οι τόκοι που αφορούν την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους προσμετρούν στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και όχι στο πρωτογενές ισοζύγιο). Επιπρόσθετα, στον Προϋπολογισμό του έτους 2014 είχε προσυπολογιστεί, ως έσοδο, μέρος από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου €100 εκατ., ενώ τελικά καταβλήθηκε μέρος από ύψους €181 εκατ.

⁵ Πρωτογενές Ισοζύγιο: Το έλλειμμα ή πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης χωρίς να λαμβάνονται υπόψη το κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους.

⁶ Δημοσιονομικό Ισοζύγιο: Το έλλειμμα ή το πλεόνασμα μετά την αφαίρεση του κόστους εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους.

II. Δημόσιο Χρέος: Το ΣΠΔΠ 2014-2016 καθόρισε ως ανώτατο όριο για το ύψος του δημόσιου χρέους στο 120,0% του ΑΕΠ για το έτος 2014.

Στο ΣΠΔΠ 2015-2017 το ανώτατο όριο για το ύψος του δημόσιου χρέους αναθεωρήθηκε και καθορίστηκε μεταξύ του 120,9% μέχρι 123,3% του ΑΕΠ, ενώ με τις προβλέψεις κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2014 στο 124,4% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, το ακαθάριστο δημόσιο χρέος της γενικής κυβέρνησης για το 2014 είναι της τάξης του 107,2% του ΑΕΠ (€18,7 δισ.). Ο συγκεκριμένος δημοσιονομικός στόχος φαίνεται να έχει επιτευχθεί με σημαντικό περιθώριο, για τρεις κυρίως λόγους:

- η πραγματοποίηση, σε μικρότερο βαθμό, δημοσιονομικού ελλείμματος κατά τα έτη 2013 και 2014,
- η μη χρησιμοποίηση του διαθέσιμου κονδυλίου ύψους €1 δις, που προοριζόταν για την ανακεφαλαιοποίηση, τυχόν αναγκών, του χρηματοπιστωτικού τομέα, και
- η αναθεώρηση των μεγεθών των Εθνικών Λογαριασμών, και κατά συνέπεια του ΑΕΠ, μετά την εφαρμογή του νέου στατιστικού προτύπου, Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών 2010 (ESA 2010).

Δημόσιες Δαπάνες

Στο ΣΠΔΠ 2014-2016 καθορίζονται οι ανώτατες οροφές στα δημόσια οικονομικά οι οποίες είναι και σύμφωνες με τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στα πλαίσια του ΠΟΠ. Επίσης, καθορίζονται συγκεκριμένοι στόχοι, χρονοδιαγράμματα και τίθενται ανώτατα όρια δαπανών ανά Ανεξάρτητη Υπηρεσία/ Υπουργείο για περιορισμό των δαπανών.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: Στο ΣΠΔΠ 2014-2016, οι συνολικές δαπάνες για την Κεντρική Κυβέρνηση⁷ για το έτος 2014, είχαν προσυπολογιστεί σε €8.366 εκατ., εκ των οποίων, τα €2.835 εκατ. αφορούν τις χρηματοδοτικές δαπάνες και τα υπόλοιπα €5.531 εκατ. (Πίνακας 1), τις λειτουργικές και επενδυτικές δραστηριότητες. Στον Κρατικό Προϋπολογισμό για το έτος 2014, οι συνολικές δαπάνες καθορίστηκαν στα €6.117 εκατ. και στο ΣΠΔΠ 2015-2017 προβλέπονται για το 2014 στα €5.826 εκατ. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα δημοσιονομικά στοιχεία, για το έτος 2014 οι δαπάνες για την Κεντρική Κυβέρνηση ανήλθαν στα €5.508 εκατ. ευρώ και οι χρηματοδοτικές δαπάνες σε €2.513 εκατ. (σύνολο €8.021 εκατ.⁸). Συνολικά οι δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης, καλύπτουν περίπου το 90% των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης.

Σύμφωνα με τη Δημοσιονομική Έκθεση για το 2014⁹ είχαν προσυπολογιστεί €786 εκατ. για δαπάνες εξυπηρέτησης του Δημόσιου Χρέους και €2.107 εκατ. για αποπληρωμές και εκδόσεις δανείων, ενώ οι πραγματικές δαπάνες/αποπληρωμές ήταν €480 εκατ. και €2.090 εκατ., αντίστοιχα.

Μετά την ετοιμασία του ΣΠΔΠ 2014-2016 διαφοροποιήθηκαν οι ανώτατες οροφές δαπανών των Υπουργείων και Άλλων Υπηρεσιών στον εγκεκριμένο Κρατικό Προϋπολογισμό του 2014, αυξάνοντας τη συνολική ανώτατη δαπάνη. Εντούτοις, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 1, δεν παρατηρείται υπέρβαση δαπανών συγκρίνοντας τις δαπάνες με τις αντίστοιχες τόσο του ΣΠΔΠ 2014-2016 όσο και του Προϋπολογισμού 2014.

⁷ Η Κεντρική Κυβέρνηση συμπεριλαμβάνει τις οντότητες που καλύπτει ο Κρατικός Προϋπολογισμός, τους Ημικρατικούς Οργανισμούς και άλλες εκτός Προϋπολογισμού οντότητες (κυρίως φιλανθρωπικά ταμεία και οργανισμούς)

⁸ Δημοσιονομική Έκθεση, Μέρος Α: Τελικός Απολογισμός και Άλλες Καταστάσεις, σελ. 23

⁹ Δημοσιονομική Έκθεση, Μέρος Α: Τελικός Απολογισμός και Άλλες Καταστάσεις, σελ. 19

**ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Συνολικές δαπάνες Κεντρικής Κυβέρνησης κατά Υπουργείο
(εξαιρουμένων των δαπανών για δάνεια και τόκους)**

Υπουργείο /Άλλες Υπηρεσίες	2014		
	ΣΠΔΠ 2014-2016	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Αποτελέσματα βάσει Δημοσιονομικής Έκθεσης
	€ εκατ.		
ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	82	92	83
ΥΠ. ΑΜΥΝΑΣ	320	319	270
ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΦΥΣ.ΠΟΡ.ΠΕΡΙΒ.	239	328	298
ΥΠ.ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜ.ΤΑΞΕΩΣ	268	270	242
ΥΠ.ΕΝΕΡΓ.ΕΜΠΟΡ.ΒΙΟΜ.&ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	42	46	33
ΥΠ.ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝ.ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ	970	930	885
ΥΠ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	512	530	440
ΥΠ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	69	83	74
ΥΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	1.193	1.652	1.477
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	117	116	95
ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	910	926	879
ΥΠ.ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ	284	280	231
ΥΠ. ΥΓΕΙΑΣ	525	545	502
ΣΥΝΟΛΟ	5.531	6.117	5.508

Δημόσια έσοδα

Αναφορικά για τις προβλέψεις, σχετικά με τα έσοδα, λήφθηκαν υπόψη από το Υπουργείο Οικονομικών, οι εκτιμήσεις των διάφορων μακροοικονομικών δεικτών, όπως ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας, ο ρυθμός της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης, η ελαστικότητα του προϊόντος και του εισοδήματος, ο ρυθμός αύξησης/μείωσης της απασχόλησης καθώς και τα μέτρα που περιλήφθηκαν στο ΠΟΠ.

Συγκεκριμένα, τα έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης για το 2014, όπως αυτά παρουσιάζονται στο ΣΠΔΠ 2014-2016 (Εγκύκλιος 1478, ημερ. 29/5/2013, Υπουργείο Οικονομικών, με θέμα «Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2014-2016, Προϋπολογισμός 2014»), αναμενόταν να φθάσουν στα €5.657 εκατ. σε σχέση με έσοδα που συμπεριλήφθηκαν στον εγκεκριμένο Προϋπολογισμό του 2014, ύψους €5.639 εκατ. Ωστόσο, με βάση τη Δημοσιονομική Έκθεση 2014, τα πραγματικά έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης ήταν σημαντικά ψηλότερα και ανήλθαν στα €5.971 εκατ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2014

	2014		
	ΣΠΔΠ 2014-2016	Εγκεκριμένος Προϋπολογισμός	Αποτελέσματα βάσει της Δημοσιονομικής Έκθεσης
	€ εκατ.		
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	2.275	2.074	2.216
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	2.540	2.636	2.658
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	842	929	1.097
ΣΥΝΟΛΟ	5.657	5.639	5.971

ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: Σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης¹⁰, ο δημοσιονομικός στόχος καθορίζεται σε επίπεδο **πρωτογενούς ισοζυγίου** και οι στόχοι που έχουν τεθεί και περιληφθεί στο ΣΠΔΠ 2014-2016, είναι οι ακόλουθοι (Πίνακας 3):

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Γενική Κυβέρνηση
Στόχοι για την περίοδο 2013-2016 (ΣΠΔΠ 2014-2016)

Έτος	2013	2014	2015	2016
	€ εκατ.			
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-395	-678	-344	204
Ποσοστό του ΑΕΠ	-2,4	-4,25	-2,1	1,2
Τρέχοντα Έσοδα	6.777	6.768	6.987	7.233
Πρωτογενείς Δαπάνες	7.172	7.446	7.331	7.029

Με βάση τα τελικά δημοσιονομικά στοιχεία για το έτος 2014, το επίπεδο των δαπανών για την Γενική Κυβέρνηση, εξαιρουμένων των τόκων, ανήλθε στα €6.526,2 εκατ. και τα δημόσια έσοδα στα €7.014,0 εκατ.¹¹, που διαφαίνεται ότι τα αρχικά όρια τόσο από πλευράς δαπανών όσο και των εσόδων, έχουν επιτευχθεί, με αποτέλεσμα την επίτευξη καλύτερων δημοσιονομικών αποτελεσμάτων σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις.

Κατά την άποψη του Συμβουλίου τόσο από πλευράς δαπανών όσο και εσόδων οι στόχοι έχουν εκπληρωθεί, και κατ' επέκταση και ο στόχος του πρωτογενούς ισοζυγίου.

¹⁰ Η Γενική Κυβέρνηση συμπεριλαμβάνει την Κεντρική Κυβέρνηση, τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης

¹¹ Στατιστική Υπηρεσία, Δημόσια Οικονομικά:

[http://www.cystat.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/0EE14439E8FFDE62C2257E1F002F9112/\\$file/PUB_FIN-FISCAL_DEVELOP-M-JANDEC14-EN-100215.pdf?OpenElement](http://www.cystat.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/0EE14439E8FFDE62C2257E1F002F9112/$file/PUB_FIN-FISCAL_DEVELOP-M-JANDEC14-EN-100215.pdf?OpenElement)

Αξιολόγηση μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων

Άρθρο 35 (β) : «αξιολόγηση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων, δυνάμει των σχετικών διατάξεων του παρόντα Νόμου.»

Το Συμβούλιο, κατά τη συνεδρία του στις 5 Ιουνίου 2015, αφού αξιολόγησε τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις που στηρίζουν το ΣΠΔΠ 2016-2018, εξέφρασε την εκτίμηση ότι αυτές είναι εντός των αποδεκτών ορίων. Για το σκοπό αυτό, ενημέρωσε με επιστολή του τον Υπουργό Οικονομικών, αιτιολογώντας την πιο πάνω εκτίμηση με στοιχεία που επισυνάφθηκαν σε σχετικό Παράρτημα. Το αναφερόμενο Παράρτημα, ουσιαστικά, αποτελεί και την αξιολόγηση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων και ακολουθεί αυτούσιο.

«Το Συμβούλιο, για τη διαμόρφωση της εκτίμησής του, έλαβε υπόψη: (α) τις αντίστοιχες προβλέψεις άλλων Οργανισμών/ Φορέων και (β) τις πιο πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις. Ταυτόχρονα, η άποψη του Συμβουλίου είναι ότι η Κυπριακή οικονομία δεν ανακάμπτει στο βαθμό που υπολογίστηκε κατά τον Απρίλιο του 2013, παρόλο που τα αποτελέσματα, των δύο πρώτων χρόνων εφαρμογής του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής (ΠΟΠ), ήταν καλύτερα από τα αναμενόμενα.

Παρόλο που ο προβλεπόμενος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ κατά την διετία 2015-2016 αναμένεται να είναι μικρότερος από την αρχική πρόβλεψη, η οικονομική δραστηριότητα σε απόλυτους αριθμούς όπως αυτή αντικατοπτρίζεται από το ΑΕΠ, θα βρίσκεται, καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του ΠΟΠ, σε ψηλότερα επίπεδα σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη. Αυτό οφείλεται, στο γεγονός ότι κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του ΠΟΠ, η ύφεση ήταν σαφώς ηπιότερη σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας ως βάση το έτος 2012 ($\text{ΑΕΠ}_{2012} = 100\%$), το ΑΕΠ για το έτος 2016 αρχικά αναμενόταν να ανέλθει στο 90,4% του ΑΕΠ του έτους 2012. Εντούτοις, βάσει των μέχρι σήμερα αποτελεσμάτων και των αναθεωρημένων προβλέψεων, αναμένεται να ανέλθει στο 93,9% του ΑΕΠ του 2012 (Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 1).

Το Συμβούλιο, κρίνει σκόπιμο, να αναφέρει ότι κατά την περίοδο μεταξύ του τελευταίου τριμήνου του 2014 μέχρι τις αρχές του 2015, είχαν καταγραφεί κάποια αρνητικά δεδομένα και εξελίξεις, μεταξύ άλλων, η αποδυνάμωση του ρωσικού νομίσματος, η πολιτική αστάθεια και αβεβαιότητα στην Ελλάδα, η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος στην Κύπρο κ.α., τα οποία είχαν αρνητικό αντίκτυπο στην επίδοση της κυπριακής οικονομίας όπως και στις προβλέψεις για τη μελλοντική της πορεία. Από τον Μάρτιο οι περισσότερες από αυτές είχαν θετική ανατροπή. Το γεγονός αυτό μπορεί να αιτιολογεί σε μεγάλο βαθμό τις διαφοροποιημένες προβλέψεις διαφόρων οργανισμών και φορέων, που αφορούν κυρίως το ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ για το 2015, στον Πίνακα που ακολουθεί.

Σύγκριση προβλέψεων για το ΑΕΠ						
	Αρμόδιος φορέας	2014	2015	2016	2017	2018
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ	Υπουργείο Οικονομικών (Μακροοικονομικό Σενάριο 6ης αξιολόγησης ΠΟΠ)	-2,3	0,2	1,4	2,0	2,2
	Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Εαρινές Προβλέψεις)	-2,3	-0,5	1,4	2,0	2,2
	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (World Economic Outlook)	-2,3	0,2	1,4		
	Ομάδα Τεχνοκρατών Κεντρικής Τράπεζας	-2,3	0,5	1,6	2,2	

Ακόμη ένας παράγοντας που οδήγησε στις ανατροπές των πιο πάνω προβλέψεων φαίνεται να ήταν και η αναθεώρηση από την Στατιστική Υπηρεσία των ιστορικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, η οποία διαφοροποίησε την γενική τάση. Συγκεκριμένα, ενώ αρχικά είχε υπολογιστεί ότι ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ για το πρώτο και δεύτερο τρίμηνο του 2014 στο -3,9% και -2,5% αντίστοιχα, στην συνέχεια αναθεωρήθηκε στο -3,2% και -1,8%, με το τρίτο και τέταρτο τρίμηνο να καταγράφουν ρυθμούς μεταβολής στο -2% αντίστοιχα.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, η ανατροπή των προβλέψεων αναδεικνύει τη συνεχή μεταβλητότητα σημαντικών παραμέτρων που καθορίζουν την πορεία της Κυπριακής οικονομίας, και ειδικότερα το ψηλό βαθμό επηρεασμού της από εξωτερικούς παράγοντες. Το Συμβούλιο θεωρεί σκόπιμο ότι, σε περίπτωση διαφοροποίησης του περιβάλλοντος, οι αρμόδιοι φορείς, θα πρέπει να βρίσκονται σε ετοιμότητα για την υιοθέτηση των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων έτσι ώστε να μην υπάρξει απόκλιση από τους καθορισμένους στόχους του ΣΠΔΠ 2016-2018.

Η μεταβλητότητα της οικονομίας καταδεικνύεται και από την πορεία του Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας, ο οποίος τον Φεβρουάριο αυξήθηκε κατά 0,9 μονάδες, το Μάρτιο μειώθηκε κατά 0,2 μονάδες, τον Απρίλιο αυξήθηκε κατά 4,0 μονάδες και τον Μάιο μειώθηκε κατά 3,5 μονάδες.

Οικονομικό Έτος 2015

Σύμφωνα με τα στοιχεία και τις παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν στο αρχικό κείμενο του ΠΟΠ, τον Απρίλιο του 2013, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ για το έτος 2015 υπολογίστηκε στο 1,1%. Το ποσοστό αυτό αναθεωρήθηκε αργότερα, και σύμφωνα με τα στοιχεία που υπήρχαν διαθέσιμα κατά την πέμπτη αξιολόγηση του ΠΟΠ, τον Ιούλιο του 2014, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ για το ίδιο έτος αναθεωρήθηκε στο 0,4%, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Το ποσοστό αυτό χρησιμοποιήθηκε ως παραδοχή για την κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2015, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΕΣ 3 και 4.

Όπως αναφέρεται στο κείμενο του ΣΠΔΠ 2016-2018, το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, οι μακροοικονομικές προβλέψεις που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό, έχουν συμφωνηθεί μέσα στα πλαίσια της 6^{ης} αξιολόγησης του ΠΟΠ. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι, «με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που συμφωνήθηκε στα πλαίσια της 6ης αξιολόγησης της εφαρμογής του

Προγράμματος Μακροοικονομικής Προσαρμογής, ο ρυθμός ανάπτυξης της Κυπριακής οικονομίας το 2015 αναμένεται να είναι οριακά θετικός, της τάξης του 0,2% με την οικονομική δραστηριότητα να παρουσιάζει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης ιδιαίτερα από το δεύτερο εξάμηνο και μετέπειτα του έτους».

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ομάδας Εργασίας τεχνοκρατών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κύπρο κατά το Φεβρουάριο του 2015, η εκτίμηση για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ για το 2015 παρέμεινε στο 0,4 %, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 5.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), κατά τον Απρίλιο του 2015, δημοσιοποίησε τις προβλέψεις του για την Κυπριακή οικονομία εκτιμώντας ότι η ανάκαμψη θα περιοριστεί στο 0,2%, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 6.

Ομάδες τεχνοκρατών του Υπουργείου Οικονομικών και της Κεντρικής Τράπεζας εκτιμούν ότι το ΑΕΠ της Κύπρου για το 2015 θα αυξηθεί οριακά μεταξύ του 0,2% και 0,5%.

Οι εκτιμήσεις του Oxford Economics που παρουσιάζονται στην Έκθεση του Οίκου ΕΥ «Eurozone Forecasts» το Μάρτιο του 2015, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 7, και του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου, στην έκδοση «Οικονομικές Προοπτικές» κατά τον Απρίλιο του 2015, διαμορφώνονται αρνητικές. Συγκεκριμένα, οι δύο Οργανισμοί αναφέρονται σε ύφεση 0,4% και 0,9% αντίστοιχα.

Οικονομικό Έτος 2016

Οι εκτιμήσεις των πιο πάνω οργανισμών και φορέων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ για το έτος 2016 συγκλίνουν σε μεγαλύτερο βαθμό, με τη λιγότερο αισιόδοξη εκτίμηση να καταγράφεται στην Έκθεση της ΕΥ, «Eurozone Forecasts», όπου το ΑΕΠ αυξάνεται κατά 1,1%. Αντίστοιχα οι ομάδες τεχνοκρατών στο Υπουργείο Οικονομικών, στην Κεντρική Τράπεζα, στο ΔΝΤ και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατηρούν τις εκτιμήσεις τους για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ από 1,4% μέχρι 1,6%, κοντά στις παραδοχές που λήφθηκαν υπόψη κατά την κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2015 και που συμφωνήθηκαν κατά την 5^η αξιολόγηση της εφαρμογής του ΠΟΠ τον Ιούλιο του 2014.

Η πιο θετική εκτίμηση για την διετία 2015-2016 καταγράφεται από την ομάδα τεχνοκρατών της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία κρίνει ότι η συνεισφορά στο ΑΕΠ των Επενδύσεων (Ακαθάριστος Σχηματισμός Κεφαλαίου – Gross Capital Formation) θα είναι σημαντικά αυξημένη σε σχέση με τις εκτιμήσεις των άλλων Οργανισμών.

Οικονομικές εξελίξεις

Οι παράγοντες που επιδρούν στη διαμόρφωση των προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και οι οποίοι υιοθετούνται κατά τις αξιολογήσεις, τόσο από τους πιο πάνω οργανισμούς και φορείς όσο και από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, είναι ουσιαστικά κοινοί.

Συγκεκριμένα, οι βελτιωμένες οικονομικές προοπτικές της ευρωζώνης και του Ηνωμένου Βασιλείου όπως επίσης η αποδυνάμωση του ευρώ σε σχέση με την αγγλική στερλίνα και το δολάριο ΗΠΑ, αναμένεται να επιφέρουν θετικό αντίκτυπο στην εγχώρια δραστηριότητα και ειδικότερα στον τομέα του τουρισμού, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Επιπρόσθετα, θετικό αντίκτυπο αναμένεται να έχουν οι μειωμένες τιμές των εισαγόμενων καυσίμων σε σχέση με το 2014, η περαιτέρω ισχυροποίηση της οικονομικής εμπιστοσύνης της Κύπρου και η βελτίωση των οικονομικών προσδοκιών εντός της Κύπρου.

Οι παράγοντες που επιδρούν αρνητικά είναι η οικονομική αβεβαιότητα στην Ελλάδα σχετικά με τη συμφωνία χρηματοδότησης, η ύφεση στη ρωσική οικονομία και η υποτίμηση στην ισοτιμία ευρώ έναντι ευρώ, με επιπτώσεις στον τουρισμό, στις άλλες υπηρεσίες και στον τομέα των κατασκευών. Σημειώνεται ότι τις τελευταίες εβδομάδες έχει καταγραφεί αποδυνάμωση του ευρώ έναντι του ρωσικού νομίσματος, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 8, με τις προσδοκίες για σημαντική μείωση στις αφίξεις τουριστών να ανατρέπονται. Επισημαίνεται ότι, τα ψηλά επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων, οι περιπλοκές στην εφαρμογή του σχετικού νομικού πλαισίου, τα περιορισμένα νέα δάνεια και οι πιθανές καθυστερήσεις στην προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στη δημόσια υπηρεσία αλλά και στον ιδιωτικό τομέα, παραμένουν σημαντικά εμπόδια στην πορεία ανάκαμψης της οικονομίας.

Καταληκτικά, αναφέρεται ότι η ισοτιμία του ευρώ τις τελευταίες μέρες ενώ άρχισε να ανακτά το χαμένο έδαφος σε σχέση με τα άλλα νομίσματα, δεν ανατρέπονται οι πιο πάνω διαπιστώσεις. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει το πόσο ευμετάβλητο εξακολουθεί να είναι το εξωτερικό περιβάλλον και πως αυτό επηρεάζει την πραγματική εγχώρια οικονομία.

Τελευταία στατιστικά στοιχεία και δείκτες

Τα πρώτα στατιστικά στοιχεία, για το έτος 2015, αποτυπώνουν μια όχι τόσο ξεκάθαρη εικόνα για την πορεία της κυπριακής οικονομίας. Οι εμπορικές συναλλαγές (σύνολο εισαγωγών και εξαγωγών), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2015, ήταν μειωμένες κατά 4,1%, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Λαμβάνοντας όμως υπόψη τα αποτελέσματα του Μαρτίου, η εμπορική δραστηριότητα για το πρώτο τρίμηνο του 2015 επανήλθε, περίπου, στα ίδια επίπεδα με εκείνα του πρώτου τριμήνου 2014, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 9.

- Στη βάση του ΣΠΔΠ 2016-2018 προβλέπεται ότι το ποσοστό ανεργίας για το 2015 θα παραμείνει στο ίδιο επίπεδο του προηγούμενου έτους, 16,1%. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, τον Απρίλιο η ανεργία μειώθηκε στο 15,6%. Το ποσοστό αυτό φαίνεται ότι θα μειωθεί και το Μάιο, δεδομένου ότι τα εποχιακά διορθωμένα στοιχεία για την ανεργία στην Κύπρο, όπως αυτά δημοσιοποιήθηκαν από τη Στατιστική Υπηρεσία, δείχνουν νέα μείωση 534 ατόμων (σε 43.579 άτομα).
- Οι καταθέσεις και ο δανεισμός αποτελούν ένδειξη για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την πορεία των επενδύσεων και της κατανάλωσης. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, «Στατιστικά Στοιχεία Δανείων και Καταθέσεων των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (NXI)», που αφορούν στην περίοδο Μαρτίου 2015, η διαδικασία απομόχλευσης της οικονομίας συνεχίζεται. Όπως αναφέρεται στην έκθεση:
 - Καταθέσεις: «Οι συνολικές καταθέσεις τον Μάρτιο 2015 παρουσίασαν καθαρή μείωση €130,2 εκ., σε σύγκριση με καθαρή μείωση €163,4 εκ. το Φεβρουάριο 2015. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής ανήλθε σε -3,6%, σε σύγκριση με -3,8% τον Φεβρουάριο 2015. Τα υπόλοιπα των καταθέσεων το Μάρτιο 2015 ανήλθαν στα €46,8 δισ.».
 - Δάνεια: «Τα συνολικά δάνεια το Μάρτιο 2015 παρουσίασαν καθαρή μείωση €878,7 εκ., σε σύγκριση με καθαρή μείωση €207,2 εκ. τον Φεβρουάριο 2015. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής ανήλθε σε -2,0%, σε σύγκριση με -1,2% το Φεβρουάριο 2015. Τα υπόλοιπα των δανείων το Μάρτιο 2015 ανήλθαν στα €64,2 δισ.».

- Το επιτόκιο για τις νέες καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους, από νοικοκυριά, μειώθηκε στο 1,73% το Μάρτιο, σε σύγκριση με 2,30% το Φεβρουάριο και 2,67% τον Ιανουάριο. Παράλληλα, το αντίστοιχο επιτόκιο για καταθέσεις, από μη χρηματοδοτικές εταιρείες κατέγραψε επίσης μείωση, υποχωρώντας στο 1,57% το Μάρτιο από 2,26% το Φεβρουάριο και 2,57% τον Ιανουάριο.
- Το επιτόκιο που αφορά νέα καταναλωτικά δάνεια υποχώρησε στο 4,69% το Μάρτιο, σε σύγκριση με 5,19% το Φεβρουάριο και 5,40% τον Ιανουάριο. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια για αγορά κατοικίας μειώθηκε στο 3,76% το Μάρτιο, από 4,45% και 4,44% το προηγούμενο δίμηνο. Το επιτόκιο που αφορά νέα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του €1 εκατ. μειώθηκε στο 4,28% το Μάρτιο, σε σχέση με 5% το Φεβρουάριο και 5,1% τον Ιανουάριο.
 - ο Τονίζεται ότι οι μειώσεις στα επιτόκια καταθέσεων και χρηματοδοτήσεων έχουν επιτευχθεί μετά από παρεμβάσεις και παραινήσεις της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Δεν αποκλείεται το φαινόμενο αυτό να ανατραπεί στην περίπτωση που υπερισχύσουν ή αφεθούν να λειτουργήσουν οι δυνάμεις της αγοράς. Επίσης αναφέρεται ότι σε περίπτωση που συμπεριληφθεί η Κύπρος στο Πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), το γεγονός αυτό πιθανότατα να έχει πτωτική επίδραση στα επιτόκια.
- Οι καταχωρήσεις στο Κεντρικό Αρχείο Πληροφοριών (ΚΑΠ), το οποίο τηρείται από την Κεντρική Τράπεζα, δείχνουν συνέχιση της μείωσης των ακάλυπτων επιταγών που εκδίδονται, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 10.
- Σχετικά με τα στοιχεία για τον τουρισμό, οι αφίξεις για το πρώτο τετράμηνο του 2015, είναι αυξημένες κατά 13,7% και τα έσοδα από τον τουρισμό για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2015 είναι αυξημένα κατά 4,9%, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 11.
- Οι εγγραφές οχημάτων και οι άδειες οικοδομής (σε εμβαδό) που εκδόθηκαν παρουσιάζονται αυξημένες, ο δείκτης αξίας κύκλου εργασιών λιανικού εμπορίου παρουσιάζεται οριακά αυξημένος 0,5% για την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2015, ενώ αντίθετα μειωμένος είναι ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής κατά -1,7% για την ίδια περίοδο, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 11.
- Επιπρόσθετα, οι πτωχεύσεις και οι διαλύσεις εταιρειών παρουσιάζουν τάση σταθεροποίησης ή και μικρής βελτίωσης, όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα από τα στοιχεία που τηρούνται στο Γραφείο του Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη, Παράρτημα, ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ, ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων εταιρειών αυξήθηκε, σε αντίθεση με τον αριθμό των νέων εγγραφών αλλοδαπών εταιρειών που έχει μειωθεί.
- Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύονται από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, παρατηρείται αύξηση στις συναλλαγές ακίνητης ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο τετράμηνο του 2015, έγιναν 2.521 μεταβιβάσεις, που αφορούσαν 2.777 τεμάχια, σε σχέση με 2.251 μεταβιβάσεις και 2.652 τεμάχια για την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Η δηλωμένη αξία των προαναφερθέντων συναλλαγών ανήλθε στα €471,7 εκατ. για το πρώτο τετράμηνο του 2015 σε σχέση με €451,9 εκατ. για την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Επιπρόσθετα, αυξημένες είναι οι καταθέσεις αγοραπωλητηρίων εγγράφων κατά 17%, οι οποίες ανήλθαν στις 1.479 κατά το πρώτο τετράμηνο του 2015, ενώ παράλληλα κατατέθηκαν 347 πωλητήρια έγγραφα με αλλοδαπούς αγοραστές σε σχέση με 350 για την αντίστοιχη περίοδο του 2014.»

Ανώτατα όρια και μέτρα πολιτικής

Άρθρο 35 (γ) : «Αξιολόγηση των ανώτατων ορίων και των μέτρων πολιτικής που περιλαμβάνονται στο τρέχον Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής».

Ανώτατα όρια Δημοσίων Δαπανών

Στο ΣΠΔΠ 2016-2018 καθορίζονται οι ανώτατες οροφές στα δημόσια οικονομικά οι οποίες έχουν υιοθετηθεί κατά την 6^η αξιολόγηση του ΠΟΠ. Οι ανώτατες οροφές σε επίπεδο γενικής και κεντρικής κυβέρνησης καθορίζονται σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου, εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους, Πίνακας 1.

Πίνακας 1: Πρωτογενές Ισοζύγιο

	2014	2015	2016	2017	2018
Εκατ. ευρώ	455	264	439	550	532
% του ΑΕΠ	2,6	1,5	2,5	3,0	3,0

Σχετικά με τα **ανώτατα όρια δαπανών**, στο ΣΠΔΠ 2016-2018, οι συνολικές πρωτογενείς δαπάνες για την **Γενική Κυβέρνηση** για το έτος 2016 έχουν προσυπολογιστεί στα €6,519 εκατ. και για την **Κεντρική Κυβέρνηση** στα €6.050 εκατ.. Τα συγκεκριμένα ανώτατα όρια έχουν καθοριστεί με βασικό στόχο την επίτευξη του πρωτογενούς πλεονάσματος που αναφέρεται στον Πίνακα 1 και αφού λήφθηκαν υπόψη τα αναμενόμενα έσοδα.

Σύμφωνα με το ΣΠΔΠ 2016-2018 τα αναμενόμενα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να αυξηθούν κατά 1,8%, στα €6,958 εκατ., σε σχέση με τα εκτιμώμενα έσοδα για το 2015, €6.837 εκατ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, αναμένεται να καταγραφεί θετικός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, καθώς επίσης και τους παράγοντες που αναφέρονται στην επόμενη θεματική ενότητα (Προσωρινές επιπτώσεις), η εκτίμηση για τα έσοδα κυμαίνεται σε λογικά πλαίσια. **Με δεδομένα τα προσυπολογιζόμενα έσοδα, διαφαίνεται ότι τα ανώτατα όρια δαπανών που έχουν καθοριστεί στο ΣΠΔΠ 2016-2018, θα διασφαλίσουν τον στόχο του πρωτογενούς ισοζυγίου που έχει συμφωνηθεί.**

Προσωρινές Επιπτώσεις

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο να αναφερθεί σε αριθμό παραγόντων που έχουν προσωρινή επίδραση στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα. Οι παράγοντες αυτοί έχουν ληφθεί υπόψη, σε μεγάλο βαθμό, κατά την ετοιμασία του ΣΠΔΠ.

Παραγωγικό κενό: Όπως έχει υπολογιστεί το παραγωγικό κενό (output gap) για την Κύπρο ανέρχεται σε 6% του ΑΕΠ. Επιπρόσθετα, έχει υπολογιστεί ότι κάθε μονάδα ποσοστιαίας ονομαστικής μεταβολής του ΑΕΠ έχει επίδραση 0,39% του ΑΕΠ στο δημοσιονομικό ισοζύγιο. Αυτό σημαίνει ότι με την ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας θα παρατηρηθεί βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης. Για το 2016 η κυπριακή οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί κατά 1,4% σε πραγματικούς αριθμούς.

Μείωση επιτοκίων: Το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να επηρεαστεί θετικά από την αναχρηματοδότηση του δημοσίου χρέους μέσω δανεισμού με χαμηλότερο επιτόκιο και από τη μείωση του δανεισμού. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών, μέσα σε περίοδο 7 ετών αναμένεται να υπάρξει εξοικονόμηση στο κόστος χρηματοδότησης κοντά στα €300 εκατ. ανά έτος. Υπενθυμίζεται ότι, για τον υπολογισμό του πρωτογενούς ισοζυγίου δεν λαμβάνονται υπόψη οι πληρωτέοι τόκοι.

Οι πιο πάνω θετικές επιδράσεις στο δημοσιονομικό ισοζύγιο αντισταθμίζονται από τα πιο κάτω:

Μέρισμα από Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (ΚΤΚ): Τα τελευταία χρόνια η ΚΤΚ, πραγματοποιεί αυξημένα κέρδη με αποτέλεσμα να καταβάλλει ανάλογα αυξημένα μερίσματα προς το Κράτος. Τα μερίσματα αυτά δε θεωρούνται ότι μπορούν να επαναληφθούν σε παρόμοια μεγέθη εφόσον αυτά προκύπτουν σε μεγάλο βαθμό από την ενεργοποίηση του μηχανισμού Επείγουσας Βοήθειας Ρευστότητας προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα (ΕΛΑ). Συγκεκριμένα, το 2014 η ΚΤΚ κατέβαλε μέρισμα προς το Κράτος ύψους €185 εκατ., ενώ το 2015 υπολογίζεται να καταβληθεί μέρισμα €133 εκατ.. Στον Κρατικό Προϋπολογισμό του έτους 2015 υπολογίστηκε ποσό ύψους €140,3 εκατ. το οποίο συμπεριλαμβάνει και άλλα έσοδα, κυρίως από το κρατικό λαχείο, που διαχρονικά ανέρχονται στα €20 με €25 εκατ. ανά έτος. Θεωρείται σίγουρο ότι, ο στόχος για την είσπραξη μερίσματος που έχει τεθεί για το 2015 θα καλυφθεί. Το ποσό αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαναλαμβανόμενο λόγω του ότι με τη μείωση του ποσού που παρέχεται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου μέσω του μηχανισμού ΕΛΑ, το μέρισμα της Κεντρικής Τράπεζας προς το Κράτος θα μειώνεται. Το μέσο μέρισμα που καταβαλλόταν προς την κυβέρνηση πριν το 2011 ανερχόταν γύρω στα €25 εκατ.¹² ανά έτος.

Έσοδα από Έκτακτη Αμυντική Εισφορά: Η μείωση των επιτοκίων αναμένεται να επιφέρει σταδιακή μείωση στα έσοδα από την έκτακτη εισφορά για την άμυνα γύρω στα €50 εκατ. ετησίως, Πίνακας Γ. Σημειώνεται ότι, η μείωση στα κρατικά έσοδα θα είναι σταδιακή εφόσον καθ' όλη την διάρκεια του έτους θα λήγουν προθεσμιακές καταθέσεις οι οποίες φέρουν επιτόκια ψηλότερα των καινούριων.

Πίνακας Γ

Έσοδα από Έκτακτη Εισφορά Άμυνας (ΕΕΑ) επί των τόκων							
Τα ποσά είναι σε εκατομμύρια ευρώ	2010	2011	2012	2013	2014	2015-16	Σημ.
Μέσο επιτόκιο στις καταθέσεις	4,02%	4,03%	4,30%	3,67%	2,79%	2,20%	*1
Συνολικές καταθέσεις	47.259,5	48.593,9	49.110,2	36.227,8	35.318,0	35.500,0	*2
ΕΕΑ στους τόκους	160,3	167,9	223,5	284,4	244,8	195,3	*3
Ποσοστό ΕΕΑ	10%	10%-15%	15%	15%-30%	30%	30%	
Υπολογιζόμενα έσοδα τόκων	1.898,8	1.959,7	2.112,4	1.329,6	984,6	781,0	
Αναλογία ΕΕΑ προς τους τόκους	8,4%	8,6%	10,6%	21,4%	24,9%	25,0%	
	Υπολογιζόμενη μείωση κρατικών εσόδων για το 2015-16. Η μείωση στα έσοδα θα είναι σταδιακή και άρα για το 2015 θα είναι μικρότερη.			Εκατ. ευρώ		(49,56)	
				%		-20,2%	
Σημειώσεις:	1) Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. Μέσο επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας μέχρι ενός έτους						
	2) Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. Καταθέσεις στο τέλος της περιόδου						
	3) Η ΕΕΑ έχει υπολογιστεί βάσει των πιο πάνω δεδομένων.						

¹² Πηγή : Ετήσιες Εκθέσεις της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου

Έκτακτη Εισφορά Εργαζομένων: Ο «Νόμος που προνοεί για την Έκτακτη Εισφορά Αξιοματούχων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα» όπως και ο «Περί Έκτακτης Εισφοράς Εργοδοτούμενων, Συνταξιούχων και Αυτοτελώς Εργαζομένων του Ιδιωτικού Τομέα Νόμος» έχουν ισχύ μέχρι τις 31/12/2016. Η θετική επίπτωση που έχουν στα δημόσια οικονομικά δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την εκπλήρωση των πιο πάνω στόχων εκτός και εάν μονιμοποιηθούν. Κατά το 2014 εισπράχθηκε ποσό €72,0 εκατ. ενώ το προσυπολογιζόμενο ποσό για το 2015 ανέρχεται στα €57,9 εκατ..

Μηχανισμός αυξήσεων στον δημόσιο τομέα: Ακόμη δεν έχει καθοριστεί ο ακριβής μηχανισμός ανέλιξης υπαλλήλων και λήψης αυξήσεων στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Τυχόν επιστροφή στο προηγούμενο ή και παρόμοιο σύστημα, όπου παραχωρούνταν γενικές, αυτόματες ή και με ειδικές συμφωνίες αυξήσεις, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως η παραγωγικότητα, οι συνθήκες στην οικονομία και στην ΕΕ και ειδικότερα η μέσο-μακροπρόθεσμη επίπτωση στα δημόσια οικονομικά, θα απειλήσει σύντομα την βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. **Ο μηχανισμός αυτός θα ήταν ορθότερο να οριστικοποιηθεί πριν την λήξη του ΠΟΠ, ώστε να διασφαλιστεί η ενίσχυση της αξιοπιστίας της Κύπρου και να διευκολυνθεί η πρόσβαση της στις αγορές για την κάλυψη των χρηματοδοτικών της αναγκών.**

Η απειλή στα δημόσια οικονομικά διαφαίνεται από τις τάσεις και πρακτικές των τελευταίων δέκα περίπου χρόνων. Η εικόνα αυτή σκιαγραφείται από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για τον τομέα της δημόσιας εκπαίδευσης και η οποία πιθανόν να ισχύει για το σύνολο του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η πρακτική των προσλήψεων, μείωσης της παραγωγικότητας και παραχώρησης αυξήσεων στις απολαβές και στα ωφελήματα, επηρέασαν αρνητικά σε μεγάλο βαθμό τα δημόσια οικονομικά παραμένοντας αμφίβολο, αν παρατηρήθηκε, ανάλογη βελτίωση στην ποιότητα της προσφερόμενης υπηρεσίας. Οι πίνακες που παρουσιάζονται στο Παράρτημα «ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ» συγκρίνουν τα δεδομένα του τομέα της δημόσιας εκπαίδευσης σε σχέση με τους αντίστοιχους τομείς της ΕΕ. Οι πηγές των στοιχείων είναι η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Key Data on Teachers and School Leaders in Europe 2013¹³» και τα δεδομένα της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κύπρου.

Το Συμβούλιο θεωρεί τα στοιχεία πρέπει να επικαιροποιηθούν λόγω των αλλαγών / μέτρων των τελευταίων χρόνων και ότι ανάλογες μελέτες πρέπει να γίνουν για όλο το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Βάσει των στοιχείων αυτών θα πρέπει να καθοριστούν πολιτικές οι οποίες θα διορθώνουν τυχόν στρεβλώσεις και κυρίως θα περιορίζουν τις

οποιοσδήποτε αχρείαστες αρνητικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά, αντισταθμίζοντας πάντα τα επιδιωκόμενα ποιοτικά αποτελέσματα. Αν δεν ληφθούν έγκαιρα μέτρα, τότε, δεν αποκλείεται σε σύντομο χρονικό διάστημα η Κύπρος να αντιμετωπίσει και πάλι προβλήματα δημοσιονομικής φύσης.

¹³ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/151EN.pdf

Αξιολόγηση Προόδου

Άρθρο 35 (δ) : αξιολόγηση δυνάμει των σχετικών διατάξεων του παρόντα Νόμου, αναφορικά με την πρόοδο σε σχέση με την περίοδο προσαρμογής προς την διασφάλιση της τήρησης των δημοσιονομικών κανόνων στα πλαίσια της λειτουργίας του αυτόματου μηχανισμού διόρθωσης.»

Άρθρο 46 : «Παρακολούθηση και αναστολή του προγράμματος εξυγίανσης. Όταν ένα πρόγραμμα εξυγίανσης εγκριθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 45, το Συμβούλιο ετοιμάζει και δημοσιοποιεί εξαμηνιαίες εκθέσεις προόδου για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος εξυγίανσης.»

Η Κύπρος βρίσκεται σε ΠΟΠ μέχρι το 2016 και από τον Ιούλιο του 2010 σε Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ). Το Μάιο του 2013, έγινε αναθεώρηση της σύστασης της ΔΥΕ, με ταυτόχρονη επέκταση της προθεσμίας για τη διόρθωση μέχρι το 2016, λόγω της σοβαρής επιδείνωσης των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών συνθηκών. Συνεπώς, διεξάγεται σε τριμηνιαία βάση, από κλιμάκιο της Τρόικα, αξιολόγηση της προόδου προς την κατεύθυνση υλοποίησης των κυριότερων προνοιών, μεταρρυθμίσεων, αριθμητικών κανόνων και δεικτών που περιλαμβάνονται στο ΠΟΠ, καθώς και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Δεδομένων των πιο πάνω προνοιών του Νόμου και λαμβάνοντας υπόψη ότι η Κύπρος βρίσκεται σε ΠΟΠ, γίνεται αξιολόγηση των στόχων που είχαν τεθεί σύμφωνα με το τελευταίο επικαιροποιημένο ΠΟΠ σε σύγκριση με τις πραγματικές επιδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί για την εν λόγω εξαμηνία. Σύμφωνα με το μακροοικονομικό σενάριο που έχει συμφωνηθεί κατά την 5^η αξιολόγηση, οι κυριότερες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εκτιμήσεις παρουσιάζονται στον Πίνακα Α και είναι οι ακόλουθες:

ΠΙΝΑΚΑΣ Α: Μακροοικονομικές προβλέψεις 2014-2016, μετά την 5^η αξιολόγηση

Έτος	2014	2015	2016
Ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές (%)	-4,2	0,4	1,6
Ανεργία (%)	17,6	17	15,8
Πληθωρισμός με βάση τον Εν.ΔΤΚ (%)	0	0,9	1,3
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-4,7	-5,2	-2,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-1,3	-1,6	1,2
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	117,8	126,2	122,3

Στον Πίνακα Β, παρουσιάζονται συγκριτικά οι κυριότεροι μακροοικονομικοί και δημοσιονομικοί δείκτες για το 2014, όπως αυτοί έχουν συμφωνηθεί κατά την 5^η αξιολόγηση του ΠΟΠ, σε σχέση με τους αντίστοιχους τελικούς δείκτες για το 2014. Συγκεκριμένα, με βάση τα τελικά δημοσιονομικά στοιχεία για το έτος 2014 αλλά και όσον αφορά τους δείκτες για την ανεργία και τον πληθωρισμό, διαφαίνεται ότι οι στόχοι έχουν επιτευχθεί. Επιπρόσθετα, αναφορικά με το ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ, η ύφεση έχει περιοριστεί σε μικρότερο βαθμό από ότι αρχικά αναμενόταν.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β: Μακροοικονομικοί δείκτες για το έτος 2014

Έτος	2014 (5 ^η αξιολόγηση του ΠΟΠ)	2014 (τελικά στοιχεία)
Ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές (%)	-4,2	-2,3 (πρόβλεψη από Στατ. Υπηρεσία)
Ανεργία (%)	17,6	16,1
Πληθωρισμός Εν.ΔΤΚ (%)	0	-0,3
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-4,7	-0,01
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-1,3	2,8
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	117,8	107,2

Κίνδυνοι καθυστέρησης του ΠΟΠ

Με βάση τις προηγούμενες θετικές αξιολογήσεις της Τρόικα, η Κύπρος φαίνεται να έχει εκπληρώσει σε μεγάλο βαθμό τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την εφαρμογή του ΠΟΠ. Παρόλες τις θετικές ενδείξεις για συγκράτηση της ύφεσης και τη βελτίωση στους οικονομικούς δείκτες, οι κίνδυνοι από τις καθυστερήσεις στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και προνοιών του ΠΟΠ, δημιουργούν συνθήκες αστάθειας και αβεβαιότητας στην οικονομία. Ενδεικτικά, αναφέρεται η πρόσφατη ψήφιση, με μεγάλη καθυστέρηση, από τη Βουλή των Αντιπροσώπων του πλαισίου για την αφερεγγυότητα και τις εκποιήσεις, ενώ χαρακτηριζόταν ως προαπαιτούμενο για την ολοκλήρωση της έκτης αξιολόγησης του ΠΟΠ, κάτι για το οποίο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ανέστειλε την καταβολή της 6^{ης} δόσης χρηματοοικονομικής βοήθειας.

Η αναβολή και καθυστέρηση των οποιονδήποτε μεταρρυθμίσεων που απορρέουν από το ΠΟΠ, εκτός από τη μη καταβολή των δόσεων χρηματοδοτικής στήριξης, πιθανόν να πλήξει την αξιοπιστία της Κύπρου στο εξωτερικό, με επακόλουθο, η χρηματοδότηση εκτός Κύπρου να καταστεί πιο δύσκολη και πιο ακριβή. Επιπρόσθετα, με την καθυστέρηση της προώθησης των μεταρρυθμίσεων δημιουργείται αρνητικός αντίκτυπος στην ανάπτυξη και διόρθωση της οικονομίας από τις υπάρχουσες στρεβλώσεις. Με βάση το κείμενο μετά την 5^η αξιολόγηση του ΠΟΠ, και συγκρίνοντας τις μέχρι σήμερα αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, παρατηρείται καθυστέρηση: (α) στην υλοποίηση του Γενικού Σχεδίου Υγείας (ΓΕΣΥ) και της αυτονόμησης των νοσοκομείων, (β) στην απελευθέρωση των κλειστών επαγγελμάτων και την υιοθέτηση της Οδηγίας των Υπηρεσιών της ΕΕ, (γ) στην προώθηση των διαδικασιών για τις αποκρατικοποιήσεις και (δ) στην εφαρμογή αποτελεσματικών νόμων και ενεργειών προς περιορισμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Διασφάλιση δημοσιονομικών κανόνων

Με στόχο τη διασφάλιση των δημοσιονομικών κανόνων που προβλέπονται από τη νομοθεσία και το πλαίσιο της ΕΕ, η Κύπρος θα πρέπει να πραγματοποιεί πλεονάσματα ώστε το δημόσιο χρέος της να μειώνεται ετησίως, κατά μέσο όρο τριετίας, 5% της απόκλισης του από το όριο αναφοράς του 60% του ΑΕΠ. Όπως έχει υπολογιστεί, (Πίνακες Γ και Δ), για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, η Κύπρος θα πρέπει να πραγματοποιεί για μια περίοδο 20 ετών, από το 2016 μέχρι το 2036, πρωτογενή πλεονάσματα τα οποία θα πρέπει να κυμαίνονται από 2,34% μέχρι 4,86% του ΑΕΠ.

Στο σενάριο που αναλύεται στον Πίνακα Γ λαμβάνεται ως βασική υπόθεση ότι η εξυπηρέτηση του χρέους («δόση») θα είναι ένα σταθερό ονομαστικό ποσό και στον Πίνακα Δ ότι η δόση θα αντιστοιχεί με σταθερό ποσοστό του εκάστοτε ΑΕΠ. Στα σενάρια που αναλύονται καταγράφονται οι βασικές μακροοικονομικές παραδοχές και το επιτόκιο του χρέους. **Με βάση την πιο κάτω ανάλυση, το Συμβούλιο θεωρεί ότι ο στόχος που έχει τεθεί, για πραγματοποίηση πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης του 4% του ΑΕΠ θα ικανοποιεί τους δημοσιονομικούς κανόνες.**

Πίνακας Γ: Η δόση να είναι ίση με ένα σταθερό ονομαστικό ποσό

				2016	2036	
Σταθερό ποσό δόσης δανείων	Σενάριο 1	Χρέος	Ύψος χρέους	107.00	108.37	
			Επιτόκιο χρέους	3.0%		
		ΑΕΠ	Ύψος	100.00	180.61	
			Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ	3.0%		
		Στόχος	Μείωση στο	60.00		
			Περίοδος μείωσης έτη	20		
			Ελάχιστο προ τόκων πλεόνασμα ως % προς ΑΕΠ	3.07%	1.70%	
			Δημόσιο χρέος	ως % προς ΑΕΠ	107.00	60.00
		Σενάριο 2	Χρέος	Ύψος χρέους	107.00	108.37
	Επιτόκιο χρέους			3.5%		
	ΑΕΠ		Ύψος	100.00	180.61	
			Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ	3.0%		
	Στόχος		Μείωση στο	60.00		
			Περίοδος μείωσης έτη	20		
			Ελάχιστο προ τόκων πλεόνασμα ως % προς ΑΕΠ	3.57%	1.98%	
			Δημόσιο χρέος	ως % προς ΑΕΠ	107.00	60.00
	Σενάριο 3		Χρέος	Ύψος χρέους	107.00	89.16
		Επιτόκιο χρέους		4.0%		
		ΑΕΠ	Ύψος	100.00	148.59	
			Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ	2.0%		
		Στόχος	Μείωση στο	60.00		
			Περίοδος μείωσης έτη	20		
			Ελάχιστο προ τόκων πλεόνασμα ως % προς ΑΕΠ	4.69%	3.16%	
			Δημόσιο χρέος	ως % προς ΑΕΠ	107.00	60.00

Πίνακας Δ: Η δόση να είναι ίση με ένα σταθερό ποσοστό του εκάστοτε ΑΕΠ

				<u>2016</u>	<u>2036</u>
Σταθερό ποσοστό επί του ΑΕΠ - δόσης δανείων	Σενάριο 1	Χρέος	Ύψος χρέους	107.00	108.37
			Επιτόκιο χρέους	3.0%	
		ΑΕΠ	Ύψος	100.00	180.61
			Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ	3.0%	
		Στόχος	Μείωση στο	60.00	
			Περίοδος μείωσης έτη	20	
			Ελάχιστο προ τόκων πλεόνασμα ως % προς ΑΕΠ	2.35%	2.35%
		Δημόσιο χρέος	ως % προς ΑΕΠ	107.00	60.00
	Σενάριο 2	Χρέος	Ύψος χρέους	107.00	108.37
			Επιτόκιο χρέους	3.5%	
		ΑΕΠ	Ύψος	100.00	180.61
			Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ	3.0%	
		Στόχος	Μείωση στο	60.00	
			Περίοδος μείωσης έτη	20	
			Ελάχιστο προ τόκων πλεόνασμα ως % προς ΑΕΠ	2.75%	2.75%
		Δημόσιο χρέος	ως % προς ΑΕΠ	107.00	60.00
	Σενάριο 3	Χρέος	Ύψος χρέους	107.00	89.16
			Επιτόκιο χρέους	4.0%	
		ΑΕΠ	Ύψος	100.00	148.59
			Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ	2.0%	
		Στόχος	Μείωση στο	60.00	
			Περίοδος μείωσης έτη	20	
			Ελάχιστο προ τόκων πλεόνασμα ως % προς ΑΕΠ	3.96%	3.96%
		Δημόσιο χρέος	ως % προς ΑΕΠ	107.00	60.00

Δημοσιονομικοί Κίνδυνοι

Πέραν των κινδύνων που πιθανόν να επηρεάζουν το μακροοικονομικό οικονομικό περιβάλλον και καταγράφονται στην παρούσα Έκθεση, το Συμβούλιο θεωρεί σημαντικό να καταγράψει αριθμό άλλων παραγόντων που δύναται να απειλήσουν τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών και ως εκ τούτου το δημοσιονομικό σχεδιασμό της Κυβέρνησης.

Το Συμβούλιο έχει καταγράψει αναλυτικά τους κινδύνους αυτούς στη Φθινοπωρινή Έκθεση 2014¹⁴, τους οποίους θεωρεί ότι παραμένουν και σημειώνει ότι όλες οι μεταρρυθμίσεις που προωθούνται σε τομείς της οικονομίας θα πρέπει να σχεδιαστούν έτσι ώστε να μην προκαλέσουν εκτροχιασμό των δημοσίων οικονομικών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα.

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω, και με βάση Δημοσιονομικό Πλαίσιο της ΕΕ και ειδικότερα της Ευρωζώνης, το οποίο προνοεί μεταξύ άλλων την εφαρμογή πολιτικών που περιορίζουν, ελέγχουν και διορθώνουν κυβερνητικές πολιτικές που δημιουργούν ή που ενδεχομένως να οδηγήσουν στη δημιουργία δημοσιονομικών προβλημάτων, το Συμβούλιο παραθέτει την άποψη του σχετικά με συγκεκριμένους παράγοντες που πιθανόν να επηρεάσουν την οικονομική σταθερότητα.

- **Γενικό Σχέδιο Υγείας (ΓΕΣΥ)**

Η προσπάθεια ολοκληρωτικής μεταρρύθμισης του συστήματος υγείας, συμπεριλαμβάνεται στο ΠΟΠ. Στο παρόν στάδιο γίνονται διάφορες μελέτες και εισηγήσεις για τη μορφή που θα λάβει το σύστημα υγείας στην Κύπρο έτσι ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η επάρκεια του. Θα ήταν σωστό να ληφθούν υπόψη οι βέλτιστες πρακτικές και εμπειρίες άλλων χωρών που έχουν εφαρμόσει παρόμοια συστήματα υγείας και τα οποία έχουν αναδείξει κινδύνους όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους και ειδικότερα τις οικονομικές επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν εάν δεν συνυπολογιστούν ορθά οι κίνδυνοι.

Το Συμβούλιο κρίνει σκόπιμο να παρακολουθεί τις εξελίξεις στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου και στη συνέχεια την υλοποίηση του ΓΕΣΥ έτσι ώστε αυτό να μην αποτελέσει απειλή για τη δημοσιονομική σταθερότητα.

- **Χρηματοδοτικές ανάγκες**

Το υψηλό επίπεδο του δημόσιου χρέους της Κύπρου και ειδικότερα οι μεσο-βραχυπρόθεσμες ανάγκες αναχρηματοδότησης του, σε συνδυασμό με τις σημερινές αρνητικές αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Κύπρου από τους διάφορους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, θέτουν την Κύπρο σε μια ζώνη κινδύνου. Με την αβεβαιότητα που παρατηρείται στο εξωτερικό περιβάλλον και ειδικά με την κατάσταση αστάθειας στην Ελλάδα, η αξιολόγηση της Κύπρου μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται στο εσωτερικό και οι οποίες αντικατοπτρίζονται στις πρόσφατες αναβαθμίσεις. Η διασφάλιση της δυνατότητας χρηματοδότησης της κυπριακής οικονομίας μέσω των μηχανισμών της ΕΚΤ, θα συνδράμει στη βελτίωση της γενικότερης εικόνας της Κύπρου και δημιουργεί ευνοϊκότερες συνθήκες χρηματοδότησης από τις αγορές.

¹⁴ [http://www.fiscalcouncil.gov.cy/fiscalcouncil/fiscalcouncil.nsf/All/421A946D2834A2F8C2257D9C002C492B/\\$file/Φθινοπωρινή%20Έκθεση%202014.pdf?OpenElement](http://www.fiscalcouncil.gov.cy/fiscalcouncil/fiscalcouncil.nsf/All/421A946D2834A2F8C2257D9C002C492B/$file/Φθινοπωρινή%20Έκθεση%202014.pdf?OpenElement)

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα Ε, η αξιολόγηση για το μακροπρόθεσμο χρέος της Κύπρου βρίσκεται σήμερα έως και έξι βαθμίδες κάτω από την επενδυτική βαθμίδα (investment grade), των διεθνών οίκων αξιολόγησης. Τονίζεται ότι, κρατικά ομόλογα μπορούν να γίνουν αποδεκτά από την ΕΚΤ ως εξασφάλιση για την παροχή ρευστότητας προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Η βασικότερη προϋπόθεση είναι, η κατάταξη της πιστοληπτικής ικανότητας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης σε επενδυτική βαθμίδα, που όπως αναφέρθηκε δεν ισχύει στην περίπτωση της Κύπρου.

Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) της ΕΚΤ μπορεί να αναστείλει την ισχύ της πιο πάνω προϋπόθεσης, γεγονός το οποίο έγινε και για την περίπτωση της Κύπρου. Η ΕΚΤ στις 9/5/2013¹⁵ με απόφαση του ΔΣ της, είχε αρχίσει να αποδέχεται τα εμπορεύσιμα χρεόγραφα, που εκδίδει ή εγγυάται πλήρως η Κυπριακή Δημοκρατία, ως ικανοποιητικές εξασφαλίσεις για τους σκοπούς των χρηματοδοτικών πράξεων του Ευρωσυστήματος. Συγκεκριμένα, το Μάιο του 2013 το ΔΣ της ΕΚΤ είχε αποφασίσει «να αναστείλει την εφαρμογή του ελάχιστου ορίου πιστοληπτικής διαβάθμισης των εξασφαλίσεων» για σκοπούς των χρηματοδοτικών πράξεων του Ευρωσυστήματος στην περίπτωση των εμπορεύσιμων χρεογράφων που εκδίδει ή είναι εγγυημένα από την Κυπριακή Κυβέρνηση αφού έλαβε υπόψη ότι «το μνημόνιο συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη, γεγονός που αντικατοπτρίζει το πρόγραμμα οικονομικής και χρηματοπιστωτικής προσαρμογής της Κύπρου», προσθέτοντας ότι «το Διοικητικό Συμβούλιο (της ΕΚΤ) θεωρεί ότι το πρόγραμμα αυτό είναι κατάλληλο». Σχετικές με την πιο πάνω απόφαση είναι και οι αποφάσεις του ΔΣ της ΕΚΤ στις 28/6/2013¹⁶ και 5/7/2013¹⁷ (ECB/2013/22).

Ανάλογες, είναι και οι προϋποθέσεις για συμμετοχή της Κύπρου στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ που ανακοινώθηκε πρόσφατα. Σε ανακοίνωση της, με ημερομηνία 22/1/2015 η ΕΚΤ¹⁸ αναφέρει ότι: «Η ΕΚΤ θα αγοράσει στη δευτερογενή αγορά ομόλογα κεντρικών κυβερνήσεων, ειδικών φορέων-εκδοτών χρεογράφων και ευρωπαϊκών οργανισμών της ζώνης του ευρώ, με χρήση της κεντρικής τράπεζας. Έτσι, οι οργανισμοί που προέβησαν στην πώληση τίτλων θα μπορούν να αγοράσουν άλλα περιουσιακά στοιχεία και να διευρύνουν την παροχή πιστώσεων στην πραγματική οικονομία. Και στις δύο περιπτώσεις, αυτό συμβάλλει σε χαλάρωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών». Στην ανακοίνωση διευκρινίζεται ότι οι τίτλοι που δεν έχουν την ελάχιστη απαιτούμενη πιστοληπτική διαβάθμιση δε θα καλύπτονται από το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης. Για τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ που βρίσκονται κάτω από πρόγραμμα χρηματοδοτικής βοήθειας, η ΕΚΤ διευκρινίζει ότι «**η επιλεξιμότητα θα ανασταλεί και θα συνεχιστεί μόνο σε περίπτωση θετικής έκβασης της επανεξέτασης**».

Το Συμβούλιο, θεωρεί ότι στην περίπτωση κατά την οποία η πιστοληπτική αξιολόγηση της Κύπρου παραμένει σε μη επενδυτική βαθμίδα μετά τον τερματισμό του ΠΟΠ, υπάρχει σημαντικός κίνδυνος τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Κύπρου να απωλέσουν την δυνατότητα πρόσβασης σε χρηματοδότηση από την ΕΚΤ, για εξασφάλιση της απαραίτητης ρευστότητας, με αρνητικό επακόλουθο στη γενική χρηματοδότηση της οικονομίας. Επιπρόσθετα, μια τέτοια εξέλιξη δυνατόν να επηρεάσει αρνητικά και τη ζήτηση για ομόλογα που εκδίδει ή εγγυάται η Κυπριακή Δημοκρατία, όσο και το κόστος δανεισμού της.

¹⁵ https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2013/html/pr130502_3.en.html

¹⁶ http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2013/html/pr130628_1.en.html

¹⁷ <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2013/html/pr130705.en.html>

¹⁸ https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2015/html/pr150122_1.en.html

Σύμφωνα με το Γραφείο Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΓΔΔΧ) του Υπουργείου Οικονομικών, κατά την διετία 2016-2017¹⁹ η Κύπρος θα χρειαστεί να αναχρηματοδοτήσει ή να καλύψει μέσω πλεονασμάτων, χρέος πέραν των €2 δις, από τα οποία, περίπου, το ένα τρίτο λήγει το 2016.

Πίνακας Ε : Πιστοληπτική αξιολόγηση του δημόσιου χρέους της Κύπρου					
Οίκος Αξιολόγησης		DBRS	Fitch	Moody's	Standard and Poor's
Μακροπρόθεσμα	Χρέος	B(low)	B-	B3	B+
Βραχυπρόθεσμο	Χρέος	R-5	B	NP	B
Προοπτική		Σταθερή	Θετική	Σταθερή	Θετική
Τελευταία αλλαγή		05-12-14	24-04-15	14-11-14	27-03-15
Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Γραφείο Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΓΔΔΧ)					
Βαθμίδες πάνω από την υφιστάμενη βαθμίδα που έχει αξιολογηθεί το Μακροπρόθεσμο Χρέος της Κύπρου	Μη επενδυτικές βαθμίδες πάνω από την τρέχουσα αξιολόγηση	B	B	B2	BB-
		B high	B+	B1	BB
		BB low	BB-	Ba3	BB+
		BB	BB	Ba2	
		BB high	BB+	Ba1	
	Επενδυτικές βαθμίδες	BBB (Low, no indication, high)	BBB (-, no indication, +)	Baa (3, 2, 1)	BBB (-, no indication, +)
		A (Low, no indication, high)	A (-, no indication, +)	A (3, 2, 1)	A (-, no indication, +)
		AA (Low, no indication, high)	AA (-, no indication, +)	Aa (3, 2, 1)	AA (-, no indication, +)
		AAA (Low, no indication, high)	AAA	Aaa	AAA (-, no indication, +)
Πηγή: Ιστοσελίδες Οίκων Αξιολόγησης					

¹⁹ Τριμηνιαίο Δελτίο για το 1^ο τρίμηνο του 2015.

[http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/All/578940E3A085A8A3C225788D00206FD0/\\$file/CY%20Qrt%20Bulletin%20Q1_2015%20GR.pdf](http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/All/578940E3A085A8A3C225788D00206FD0/$file/CY%20Qrt%20Bulletin%20Q1_2015%20GR.pdf)

- **Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική**

Η Κύπρος έχει πετύχει βελτιωμένους οικονομικούς δείκτες και ειδικότερα, καλύτερα δημοσιονομικά αποτελέσματα, σε σχέση με τα αναμενόμενα. Το γεγονός αυτό, πιθανόν να δημιουργήσει πιέσεις για εφαρμογή εντονότερης επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής. Η επεκτατική πολιτική, μέσω της αύξησης των δημοσίων δαπανών, μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες για ανάπτυξη, η έκταση της οποίας εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων, όπως είναι το πόσο ανοιχτή είναι μια οικονομία, το επίπεδο του δημόσιου χρέους, τη σύνθεση των δαπανών και των φορολογικών μέτρων, την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία των θεσμών, σε συνδυασμό με την μακροπρόθεσμη προσπάθεια για ποιότητα στη διακυβέρνηση, το εκπαιδευτικό σύστημα και το ποσοστό αποταμίευσης μιας οικονομίας. Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι κάποιες από τις πιο πάνω προϋποθέσεις δεν ισχύουν στην περίπτωση της Κύπρου.

Το Συμβούλιο επαναλαμβάνει τη θέση που εξέφρασε μέσω της Φθινοπωρινής Έκθεσης 2014 ότι, **«...για να υπάρχει η δυνατότητα υιοθέτησης αντικυκλικής δημοσιονομικής πολιτικής σε περιόδους ύφεσης, θα πρέπει πρώτα να στοχεύουμε σε μια επίσης αντικυκλική πολιτική κατά τους καλούς χρόνους που προηγούνται αυτής.»**

- **Συνταξιοδοτικό Σύστημα**

Το Συμβούλιο, εξακολουθεί να θεωρεί επιτακτική ανάγκη τον επανασχεδιασμό και τη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει όλους τους Πυλώνες του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Κύπρο. Το Συμβούλιο αναγνωρίζει την απόφαση της Κυβέρνησης για ενοποίηση των εποπτικών αρχών των Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Ταμείων και Ταμείων Προνοίας, Δεύτερου Πυλώνα, και των Ασφαλιστικών Εταιρειών, Τρίτου Πυλώνα, με σκοπό τον εξορθολογισμό του ρυθμιστικού πλαισίου.

Σύμφωνα με την τελευταία αναλογιστική μελέτη, που ετοιμάστηκε από τον αναλογιστή του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, «οι τροποποιήσεις της νομοθεσίας είναι επαρκείς για να διασφαλίσουν την μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα του Γενικού Σχεδίου Κοινωνικών Ασφαλίσεων». Ο πρώτος Πυλώνας του συνταξιοδοτικού συστήματος, Γενικό Σχέδιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, δεν έχει στόχο αλλά ούτε διασφαλίζει την επάρκεια του συστήματος. Το ρόλο αυτό θα έπρεπε να καλύπτουν τα επαγγελματικά σχέδια συνταξιοδότησης, Δεύτερος Πυλώνας, και τα Ατομικά Σχέδια, Τρίτος Πυλώνας. Οι αδυναμίες του υφιστάμενου συστήματος και οι επιπτώσεις που μπορούν να επιφέρουν στα δημόσια οικονομικά διαφάνηκαν από τα αναλογιστικά ελλείμματα που παρουσίασαν επαγγελματικά συνταξιοδοτικά σχέδια του ευρύτερου δημόσιου τομέα, π.χ. Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου (Ρ.Ι.Κ.), Κυπριακές Αερογραμμές και CYTA, με συνολικά ελλείμματα που ξεπερνούν τα €300 εκατ..

Το Συμβούλιο θεωρεί ότι, για όλα τα σχέδια συντάξεων, π.χ. ωρομίσθιου προσωπικού, ευρύτερου δημόσιου τομέα, αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης κ.ά., που πιθανόν να έχουν επίπτωση στην κατάσταση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων, απαιτείται άμεσα η διεξαγωγή αναλογιστικών μελετών έτσι ώστε να σχεδιαστεί έγκαιρα και προγραμματισμένα η αντιμετώπιση ή και κάλυψη τυχόν ελλειμμάτων. Ακόμα, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο συμπερίληψης των ελλειμμάτων αυτών στο Δημόσιο Χρέος. Επιπρόσθετα, το Συμβούλιο έχει αναγνωρίσει την ανάγκη για τροποποίηση του υφιστάμενου πλαισίου διαχείρισης των αναφερόμενων σχεδίων συντάξεων, έτσι ώστε το Κράτος να μην κληθεί να καλύψει ελλείμματα για τα οποία δεν έχει την ευθύνη διαχείρισης. Ωστόσο σε περίπτωση που το Κράτος θα επωμιστεί την κάλυψη τυχόν ελλειμμάτων, να κατέχει την ευθύνη της διαχείρισης ή του τρόπου καταβολής των σχετικών ωφελημάτων.

Το Συμβούλιο επισημαίνει, επίσης, ότι η σύσταση που έχει καταγραφεί στη Φθινοπωρινή Έκθεση 2014, παραμένει, «...προτού δοθεί η αναγκαία ώθηση στο Δεύτερο και στον Τρίτο Πυλώνα με σωστά κίνητρα και αντικίνητρα που θα αποφασιστούν από όλους τους θεσμικούς φορείς του Κράτους, θα πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά το εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο του συνταξιοδοτικού συστήματος, έτσι ώστε ο πολίτης, να αισθάνεται την ασφάλεια να αποταμιεύει από νωρίς στην επαγγελματική του σταδιοδρομία και να χρησιμοποιεί τα ποσά αυτά αποκλειστικά για την περίοδο της συνταξιοδότησης του. Επιπρόσθετα, λόγω της σοβαρότητας του θέματος, και κυρίως της κατάστασης στην οποία βρίσκεται σήμερα το όλο συνταξιοδοτικό σύστημα και ειδικότερα ο δεύτερος και τρίτος πυλώνας, θα μπορούσε επιπρόσθετα το κράτος να δώσει κίνητρα π.χ. φοροελαφρύνσεις για μακροπρόθεσμους καταθέτες, για να ενθαρρύνει την έγκαιρη αποταμίευση. Σημειώνεται πως η δημιουργία ενός σωστού και αποτελεσματικού συστήματος, όχι μόνο θα διασφαλίσει την επάρκεια του ποσού που θα λαμβάνει ο πολίτης ως σύνταξη, αλλά θα αποτελεί ένα σημαντικό μέσο αποταμίευσης και υγιούς χρηματοδότησης της οικονομίας ως σύνολο, περιορίζοντας ταυτόχρονα την επιβάρυνση και τους κινδύνους για τα δημόσια οικονομικά.».

- **Μεταρρυθμίσεις και εκσυγχρονισμός**

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι ο στόχος για μακροχρόνια δημοσιονομική σταθερότητα, η οποία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους, μπορεί να επιτευχθεί μέσω της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. **Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η διαδικασία μεταρρύθμισης του δημόσιου, ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου του χρηματοπιστωτικού τομέα.**

Το Συμβούλιο εκφράζει την ανησυχία του για τυχόν συνέχιση στην εφαρμογή ισοπεδωτικών μέτρων στις μεταρρυθμίσεις του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι αλλαγές στον τρόπο πρόσληψης, αξιολόγησης, ανέλιξης, εναλλαξιμότητας και στον καθορισμό του ύψους των συνολικών ωφελημάτων των εργαζομένων είναι αναγκαίο να γίνονται με ορθολογιστικό τρόπο και αφού ληφθούν υπόψη παράγοντες όπως, η παραγωγικότητα και οι αντίστοιχοι μέσοι όροι στον ιδιωτικό τομέα και οι βέλτιστες πρακτικές σε άλλες χώρες της ΕΕ. Η συνέχιση των ισοπεδωτικών μέτρων σε συνδυασμό με την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων, εντός της ΕΕ, θα οδηγήσει στην έξοδο ικανών και απαραίτητων στελεχών, από το δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, κάτι το οποίο ισχύει και αντίστροφα.

Το Συμβούλιο αναγνωρίζει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην άρση των περιορισμών σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Θεωρεί, ωστόσο, ότι είναι επιτακτική ανάγκη οι προσπάθειες που γίνονται για την κατάργηση όλων των αχρείαστων εμποδίων δραστηριοποίησης σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, υπηρεσίες και τομείς της οικονομίας (π.χ. δικηγόροι, λογιστές, φαρμακοποιοί, τομείς πετρελαιοειδών, κτηματομεσίτες, εκτιμητές, αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί και συναφή επαγγέλματα, αχθοφόροι, οδηγοί, μηχανικοί κ.λ.π.). Οι μεταρρυθμίσεις δεν πρέπει να αφορούν μόνο την είσοδο σε επαγγέλματα αλλά και την κατοχύρωση αποκλειστικών δικαιωμάτων σε συγκεκριμένες ομάδες.

Αναφορικά με την προσπάθεια της γενικής μεταρρύθμισης, των αποκρατικοποιήσεων και εκχωρήσεων υπηρεσιών στον ιδιωτικό τομέα, με δεδομένη τη γενικότερη κατάσταση που καλείται το Κράτος να αντιμετωπίσει για επιτυχή έκβαση αυτών των προσπαθειών, η Κυβέρνηση βρίσκεται πολλές φορές αντιμέτωπη με ασφυκτικές πιέσεις που ασκούνται από συγκεκριμένα οργανωμένα σύνολα τα οποία προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν το οικονομικό, για αυτούς, όφελος σε βάρος των δημοσιονομικών εξοικονομήσεων.

Ειδική αναφορά γίνεται, στις ρυθμίσεις που τροχοδρομούνται για την εξαγορά των προνομίων που για δεκαετίες παραχώρησε το Κράτος στους αχθοφόρους των λιμανιών Λεμεσού και Λάρνακας. **Το Συμβούλιο εκφράζει την έντονη ανησυχία του για τη δημιουργία προηγούμενου καταβολής ιδιαίτερα ψηλών αποζημιώσεων ή παραχώρησης άλλων ωφελημάτων, σε συγκεκριμένες ομάδες, με αντάλλαγμα την ανάκληση της παραχώρησης των προνομίων που τους παραχωρήθηκαν.**

Επιπλέον, η υιοθέτηση του θεσμικού πλαισίου για την αφερεγγυότητα και τις εκποιήσεις αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την εξυγίανση και την ομαλοποίηση της λειτουργίας, τόσο του χρηματοπιστωτικού τομέα όσο και του τομέα των ακινήτων. Το Συμβούλιο θεωρεί ότι, τόσο η Κυβέρνηση όσο και η Βουλή των Αντιπροσώπων, πρέπει να είναι έτοιμες να προχωρήσουν άμεσα στην τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου, σε περίπτωση που παρουσιαστούν προβλήματα στην εφαρμογή του.

Παράλληλα, είναι απαραίτητο να εξεταστούν και όπου κριθεί αναγκαίο, να εκσυγχρονιστούν νομοθεσίες, οι οποίες άμεσα ή έμμεσα, επηρεάζουν τους συγκεκριμένους τομείς, π.χ. ο Περί Ενοικιοστασίου Νόμος. Η ζήτηση και οι αξίες των ακινήτων βασίζονται στη δυνατότητα του ιδιοκτήτη να αντλεί έσοδα από τη χρήση του ακινήτου. Η ύπαρξη αχρειάστων περιορισμών σε αυτή την δυνατότητα, περιορίζει τη ζήτηση και μειώνει την αξία των ακινήτων, την οικονομική δραστηριότητα και τα κρατικά έσοδα. Δεδομένων των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα ο χρηματοπιστωτικός και ο κατασκευαστικός τομέας, η άρση των μη αναγκαίων εμποδίων θα επιφέρει τόνωση στους συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας αλλά και σε συναφείς τομείς. Επιπρόσθετα, ο εγκλωβισμός των ακινήτων σε κατάσταση αδράνειας ή περιορισμένης παραγωγικότητας, όπως και κάθε παράγοντα παραγωγικής δραστηριότητας, πλήττει μεσοπρόθεσμα την οικονομία και την δυνατότητα του κράτους να αντλεί έσοδα.

- **Κυβερνητικές Εγγυήσεις**

Σύμφωνα με τη Δημοσιονομική Έκθεση²⁰ που ετοιμάστηκε από το Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας για το έτος 2014, οι κρατικές εγγυήσεις κατά το τέλος του έτους, ανέρχονταν στα €3,03 δις, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 17% του ΑΕΠ. Το Κράτος κλήθηκε ή αναμένεται να κληθεί να καταβάλει ποσά που αφορούσαν εγγυήσεις, μεταξύ άλλων, για δάνεια Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Κυπριακών Αερογραμμών και του Σφαγείου Κοφίνου.

Το Συμβούλιο, αναγνωρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για βελτίωση των διαδικασιών που ακολουθούνται για την ανάληψη, την καταγραφή και την παρακολούθηση των εγγυήσεων που άμεσα ή έμμεσα δεσμεύουν το Κράτος. Η άποψη του Συμβουλίου, που εκφράστηκε πιο πάνω και αφορούσε το συνταξιοδοτικό σύστημα, εφαρμόζεται και στο ζήτημα των κρατικών εγγυήσεων. Το Συμβούλιο θεωρεί ορθό όπως, σε περίπτωση που το Κράτος, θα αναλάβει την ευθύνη κάλυψης των εγγυήσεων πρέπει να έχει την ευθύνη της απόφασης κατά την ανάληψη τους και το αντίστροφο, δηλαδή να μην καλείται να καλύψει εγγυήσεις για τις οποίες δεν είχε συναινέσει στην ανάληψη τους.

²⁰ Δημοσιονομική Έκθεση 2014, Μέρος Α, τελικός απολογισμός και άλλες καταστάσεις, σελίδες, 123-152 (Πίνακας 4.5)

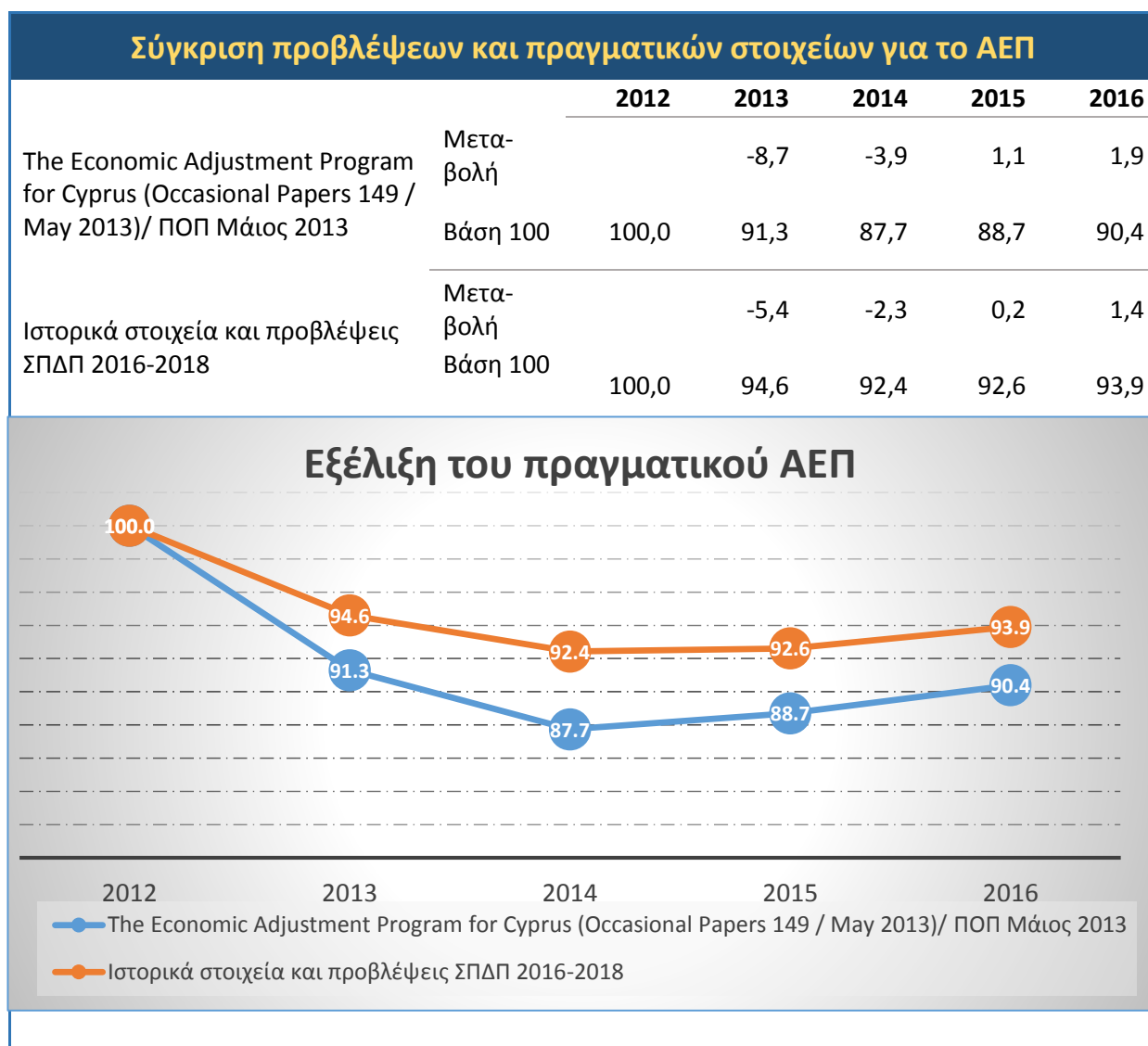
Καταληκτικό Σχόλιο

Το Συμβούλιο θεωρεί σημαντική τη συνέχιση της προσπάθειας της Κυβέρνησης για δημοσιονομική εξυγίανση, η οποία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για σταθερότητα και ανάπτυξη, όπως και τη μεταρρύθμιση της διαδικασίας για κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού, ο οποίος αντικατοπτρίζει τη δημοσιονομική πολιτική ανά έτος. Η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί κυρίως στη διαμόρφωση των συνθηκών για χρηστή διακυβέρνηση, διασφάλιση κρατικών και διοικητικών ικανοτήτων, ενίσχυση των δεξιοτήτων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής, την εφαρμογή νέων διαθέσιμων τεχνολογιών και των μεταρρυθμίσεων, την κατοχύρωση της διαφάνειας, τον έλεγχο της διαφθοράς, τη βελτίωση της αξιοπιστίας και της αποτελεσματικότητας των θεσμών. Στα πλαίσια αυτά, η μεταρρύθμιση και η βελτίωση των θεσμών του κράτους θα πρέπει να αποτελέσει βασικό στοιχείο της κυβερνητικής πολιτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΑΚΡΟ

Πίνακας 1

Πίνακας 2

Προβλέψεις Μνημονίου για ρυθμό ανάπτυξης σε σταθερές τιμές

Έτος	Μνημόνιο Απρίλιος 2013	Εκτιμήσεις μετά την 5 ^η αξιολόγηση
2013	-8,7%	-5,4%
2014	-3,9%	-4,2%
2015	1,1%	0,4%
2016	1,9%	1,6%

Πίνακας 3

Παραδοχές κατά την ετοιμασία του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2015					
		2014	2015	2016	2017
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ		-4,2	0,4	1,6	2,0
Ανεργία	%	17,6	17,0	15,8	14,2
Πληθωρισμός		0,0	0,9	1,3	1,5
Πρωτογενές Ισοζύγιο		-1,3	-1,6	1,2	2,5
Δημοσιονομικό Έλλειμμα	% του ΑΕΠ	-2,4	-1,7	-1,3	-0,5
Δημόσιο Χρέος		106,2	113,8	110,3	104,8
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών		-0,1	0,3	0,5	0,5

Πίνακας 4

Παραδοχές που συμφωνήθηκαν κατά την 5η αξιολόγηση του ΠΟΠ (Ιούλιος 2014)					
		2014	2015	2016	2017
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ		-4,2	0,4	1,6	2,0
Ανεργία	%	17,6	17,0	15,8	14,2
Πληθωρισμός		0,0	0,9	1,3	1,5
Πρωτογενές Ισοζύγιο		-1,3	-1,6	1,2	2,5
Δημοσιονομικό Έλλειμμα	% του ΑΕΠ	-4,7	-5,2	-2,2	1,4
Δημόσιο Χρέος		117,8	126,2	122,3	116,3
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών		-0,1	0,3	0,5	0,5

Πίνακας 5

Προβλέψεις Ομάδας Εργασίας Τεχνοκρατών Ευρωπαϊκής Επιτροπής				
		2014	2015	2016
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ		-2,8	0,4	1,6
Ανεργία	%	16,2	15,8	14,8
Πληθωρισμός		-0,3	0,7	1,2
Δημοσιονομικό Έλλειμμα		-3,0	-3,0	-1,4
Δημόσιο Χρέος	% του ΑΕΠ	107,5	115,2	111,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών		Δεν έγινε πρόβλεψη		
Πηγή: Commission Staff Working Document. Country Report Cyprus 20/2/2015				

Πίνακας 6

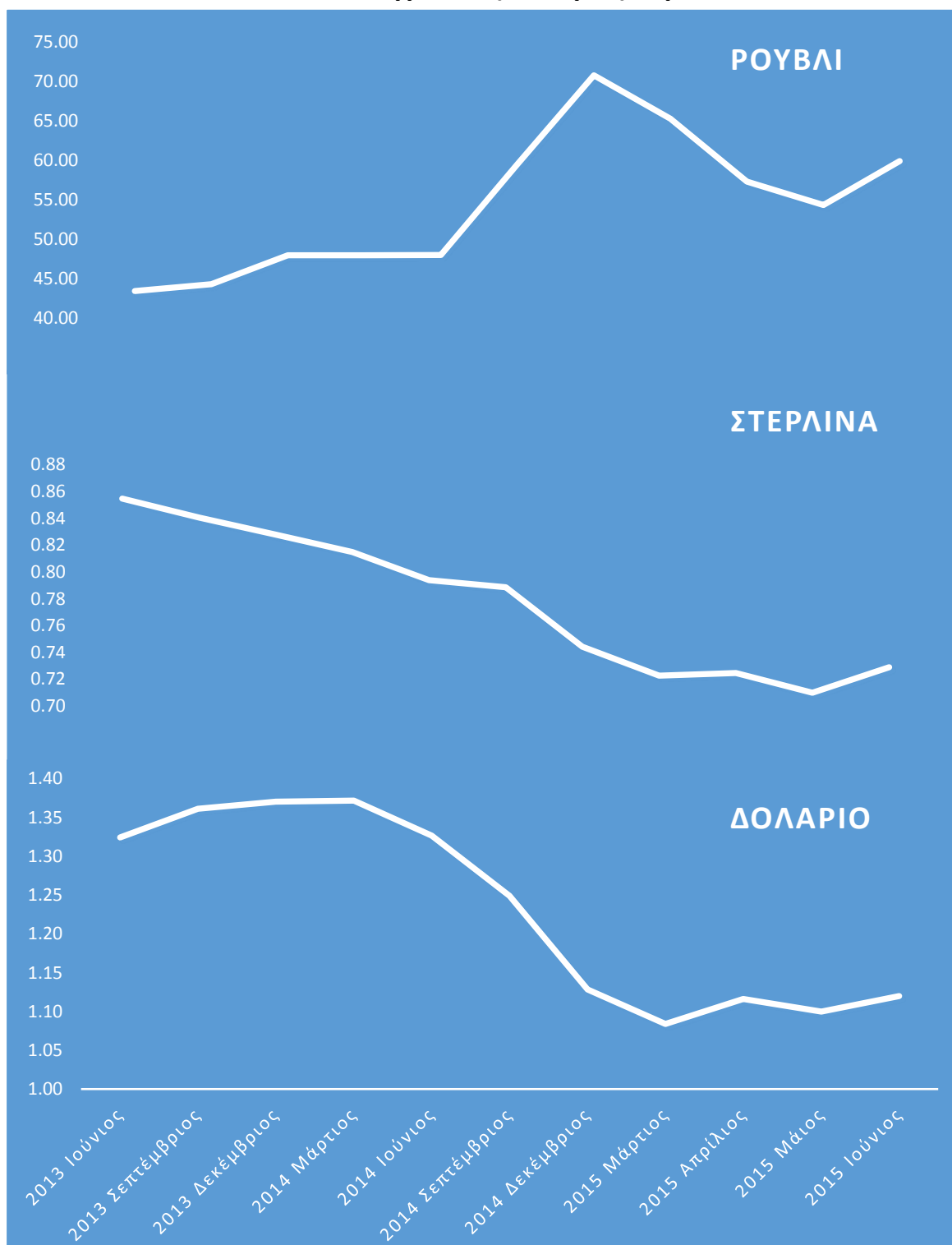
Προβλέψεις ΔΝΤ				
Πραγματικό ΑΕΠ				
	2014	Πρόβλεψη		
		2015	2016	
Κύπρος	-2,3	0,2	1,4	
Ευρωζώνη	1,5	1,9	2,1	
Ελλάδα	0,8	2,5	3,7	
Ελλάδα *	0,8	0,5	2,9	
Ην. Βασίλειο	2,6	2,7	2,3	
Ρωσία	0,6	-3,8	-1,1	
Άλλα στοιχεία				
Κύπρος	Πληθωρισμός	-0,3	-1,0	0,9
	Υπόλοιπο λογαριασμού			
	τρεχουσών συναλλαγών	-1,9	-1,9	-1,4
	Ανεργία	16,2	15,9	14,9
Πηγή: World Economic Outlook Απρίλιος 2015				
* Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Υπάρχουν εκτιμήσεις για νέα αρνητική αναθεώρηση για την Ελλάδα.				

Πίνακας 7

Προβλέψεις ΕΥ/ Oxford Economics				
		2014	2015	2016
Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ		-2,4	-0,4	1,1
Ανεργία	%	16,1	16,0	15,5
Πληθωρισμός		-0,3	0,4	1,5
Δημοσιονομικό Έλλειμμα		-3,0	-2,9	-2,4
Δημόσιο Χρέος	% του ΑΕΠ	108,0	110,9	110,5
Ισοζύγιο Τρ. Συναλλαγών		-0,5	-0,5	-0,3
Πηγή: EY Eurozone Forecast, Μάρτιος 2015				

Πίνακας 8

Συναλλαγματικές ισοτιμίες Ευρώ

Πηγή: <http://www.oanda.com>

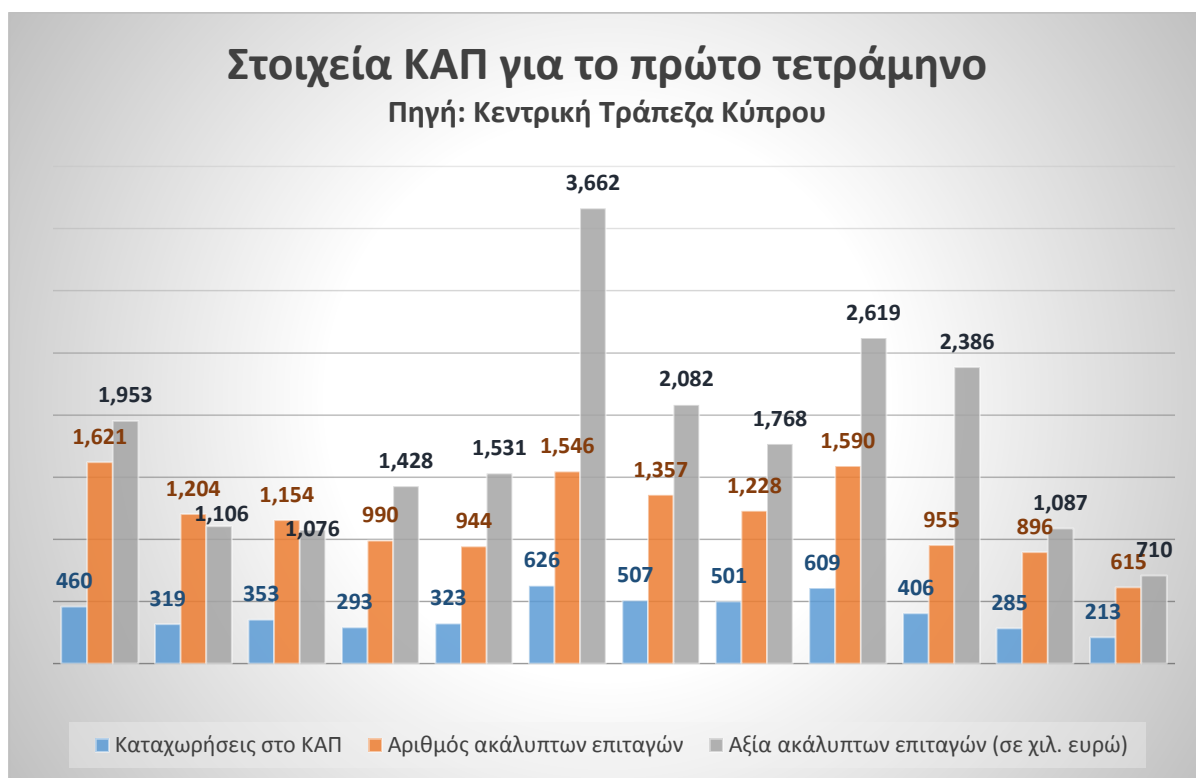
Πίνακας 9

Εμπόριο Ιανουάριος - Μάρτιος							
Σε εκατ. ευρώ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ			ΕΜΠΟΡΙΟ ΜΕ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ		ΕΝΔΟΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	
	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εμπορικό Ισοζύγιο	Συνολικές εισαγωγές	Συνολικές εξαγωγές	Αφίξεις	Αποστολές
2014	1.152,8	355,5	-797,3	330,4	171,7	822,4	183,8
Συνολικά	1.154,4	517,3	-637,1	314,8	191,3	839,6	326,0
2015 Διορθωμένα *	1.154,4	358,7	-795,7	314,8	191,3	839,6	167,4

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Σημείωση *: Τον Ιανουάριο οι συνολικές εξαγωγές περιλαμβάνουν την μεταφορά οικονομικής ιδιοκτησίας κινητού εξοπλισμού μεταφορών συνολικής αξίας , €158,6 εκατ.

Πίνακας 10

Πίνακας 11

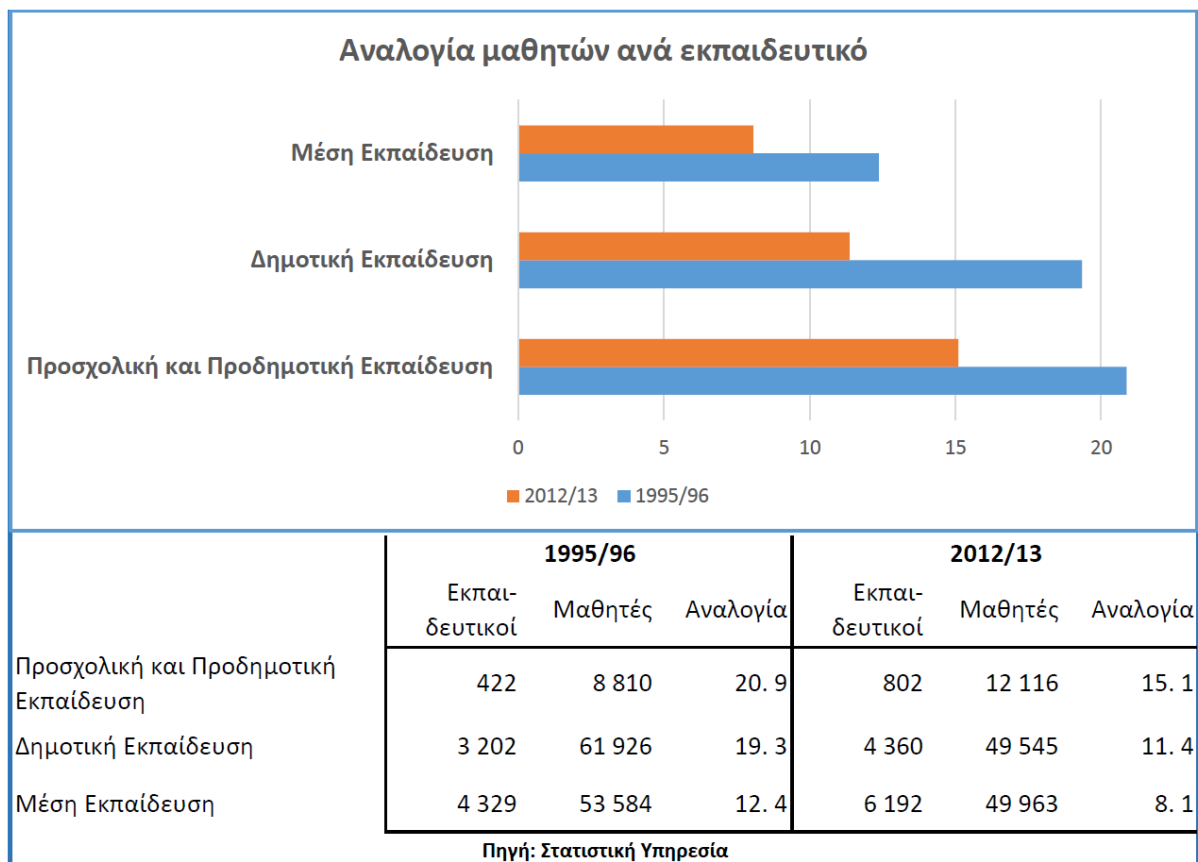
Στατιστικά στοιχεία και δείκτες				
	Μονάδα	2013	2014	2015
1. Εγγραφές Μηχανοκινήτων Οχημάτων (Ιαν. - Απρ.)	Σε αριθμό οχημάτων.	6.135 18.567 (ετήσια)	6.964 22.203 (ετήσια)	7.881
2. (α) Έσοδα από τον Τουρισμό	Ετήσια μεταβολή %	8,0	-2,8	-
(β) Έσοδα από τον Τουρισμό (Ιαν.- Μαρ.)	€ εκατ.	125,2	118,5	124,3
3. Αφίξεις Τουριστών (Ιαν.- Απρ.)	Ετήσια μεταβολή %	-2,4	1,5	13,7 (περ. Ιαν.- Απρ. 2015/ 2014)
	Σε άτομα	339.672	344.435	391.483
4. Κάτοικοι Κύπρου που ταξιδεύουν στο εξωτερικό	Ετήσια μεταβολή %	-6,6	8,4	15,8 (Απρίλιος 2015/2014)
5. Ιδιωτική Κατανάλωση	€ εκατ.	12.312,5 (πρόβλεψη)	12.185,3 (πρόβλεψη)	
6. Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου		2.432 (πρόβλεψη)	1.894,8 (πρόβλεψη)	
7. Πληθωρισμός έτους (Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή)	Μέση ετήσια μεταβολή %	0,4	-0,3	-1,7 (Ιαν.-Μαΐου 2015/2014)
8. Δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές	Ετήσια μεταβολή %	-29,8	-17,1	μη διαθέσιμα
9. Δείκτης τιμών κατασκευαστικών υλικών		-0,4	1,0	-1,82 Ιαν. -Απρ. 2015 / 2014)
10. Δείκτης Αξίας Κύκλου Εργασιών Λιανικού Εμπορίου		-6,5	0,3	0,2 (Ιαν. - Μαρ. 2015/2014)
11. Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής		-12,2	-0,27	-1,7 (Ιαν. - Φεβ. 2015/2014)
12. Δείκτης Κύκλου Εργασιών Βιομηχανίας		-14,8	-4,66	-5,9 (Ιαν. 2015/Ιαν. 2014)
13. (α) Αριθμός Αδειών Οικοδομής που εκδόθηκαν		-29,56	-31,06	0 (Ιαν. - Φεβ. 2015/2014)
(β) Άδειες Οικοδομής που εκδόθηκαν (Ιαν.-Φεβ.)		274.859	143.197	178.083

Πίνακας 12

Στατιστικά πτωχεύσεων												
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Μέχρι 31/3/15
Άτομα	462	576	640	839	1,08	1,33	941	849	561	364	126	14
Εταιρίες	147	158	140	141	135	159	171	182	133	189	163	34
Εκούσιες διαλύσεις	98	206	255	200	272	548	750	981	1144	1478	1674	447
Στατιστικές κλάδου εταιριών												
(σε χιλιάδες - εκτός από τις Αλλοδαπές εταιρείες)	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Μέχρι 31/3/15
Σύνολο εγγεγραμμένων εταιρειών	96,3	137,6	155,8	184,1	207,6	221,1	237,4	254,2	269,3	272,2	251,7	253,9
Νέες εγγραφές εταιρειών	9,4	14,5	20,3	29,0	24,5	16,1	19,3	19,5	18,0	10,8	11,2	2,4
Αιτήσεις για έγκριση ονομάτων	28,8	38,0	49,4	59,3	48,5	38,5	41,7	40,3	36,5	24,4	22,6	5,6
Πιστοποιημένα αντίγραφα	101,4	189,9	257,2	344,2	355,0	281,4	301,5	317,2	326,2	308,2	286,6	71,1
Έρευνες	48,3	57,4	60,2	57,3	66,3	74,7	78,0	42,5	22,5	10,2	3,3	24,1
Ετήσιες εκθέσεις που υποβλήθηκαν από εταιρείες	39,0	34,6	35,0	35,3	37,5	46,8	54,6	63,5	73,6	68,3	175,7	63,2
Καταχώρηση άλλων εγγράφων που υποβλήθηκαν από εταιρείες	48,7	81,3	115,7	160,7	183,9	124,5	133,2	137,3	136,8	122,3	133,1	33,2
Συνεταιρισμοί/εμπορικές επωνυμίες-Νέες εγγραφές	1,4	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6	1,4	1,4	1,5	1,5	1,7	0,4
Αλλοδαπές εταιρείες-Νέες εγγραφές	240	119	127	117	95	73	86	90	94	77	83	12
Πηγή: Τμήμα Εφόρου Εταιριών και Επίσημου Παραλήπτη												

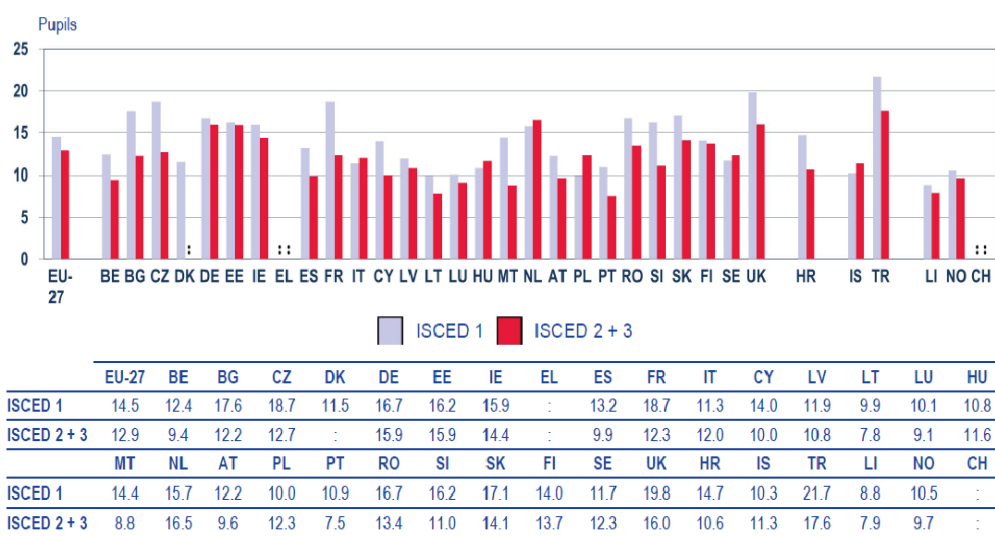
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πίνακας 1

Πίνακας 2²¹

- Figure D1: Ratio of pupils to teaching staff in primary and secondary education (ISCED 1, 2 and 3), public and private sectors combined, 2010

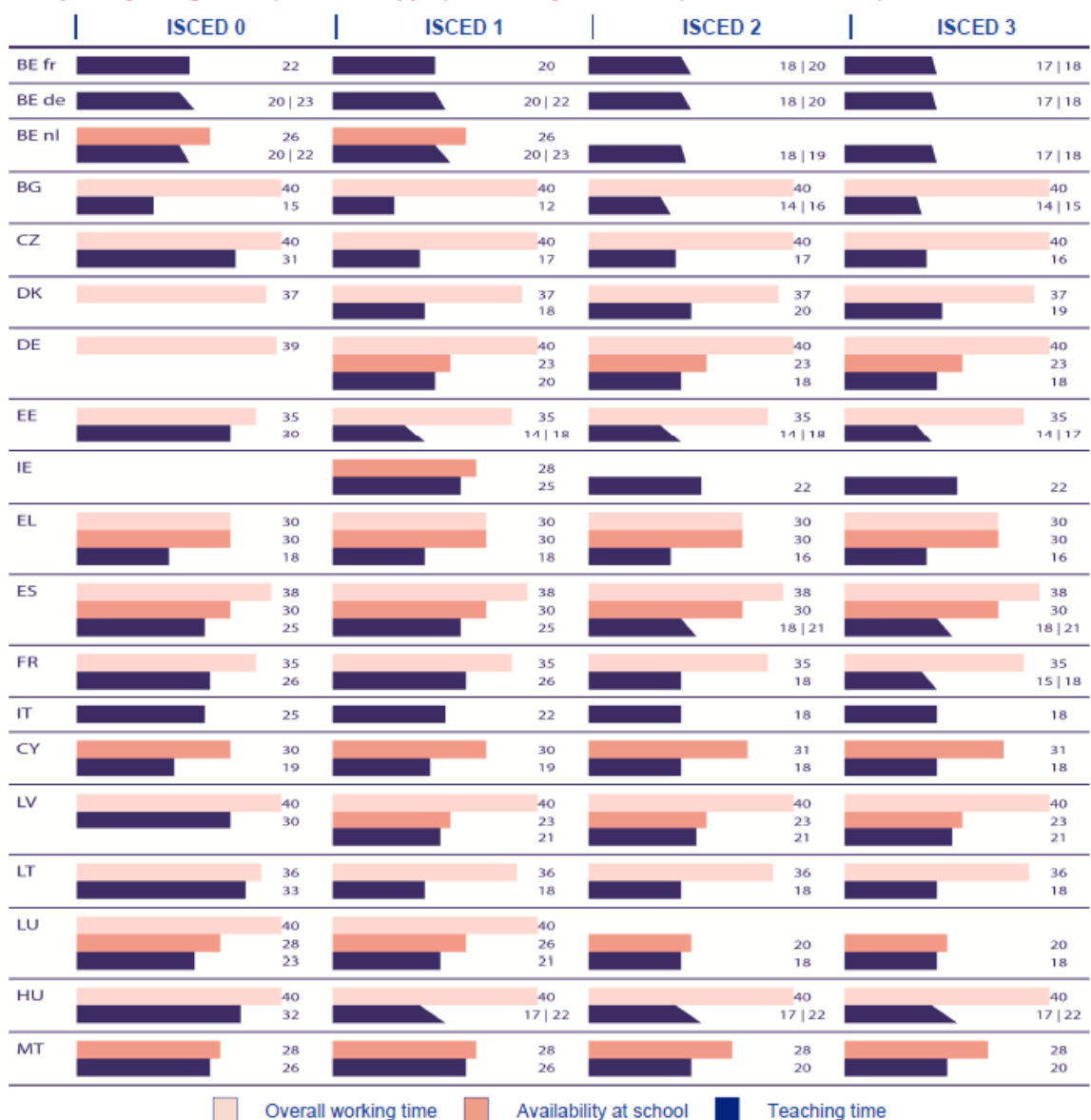

²¹ Πηγή για πίνακες 2 έως 5 Ευρωπαϊκή Επιτροπή

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/151EN.pdf

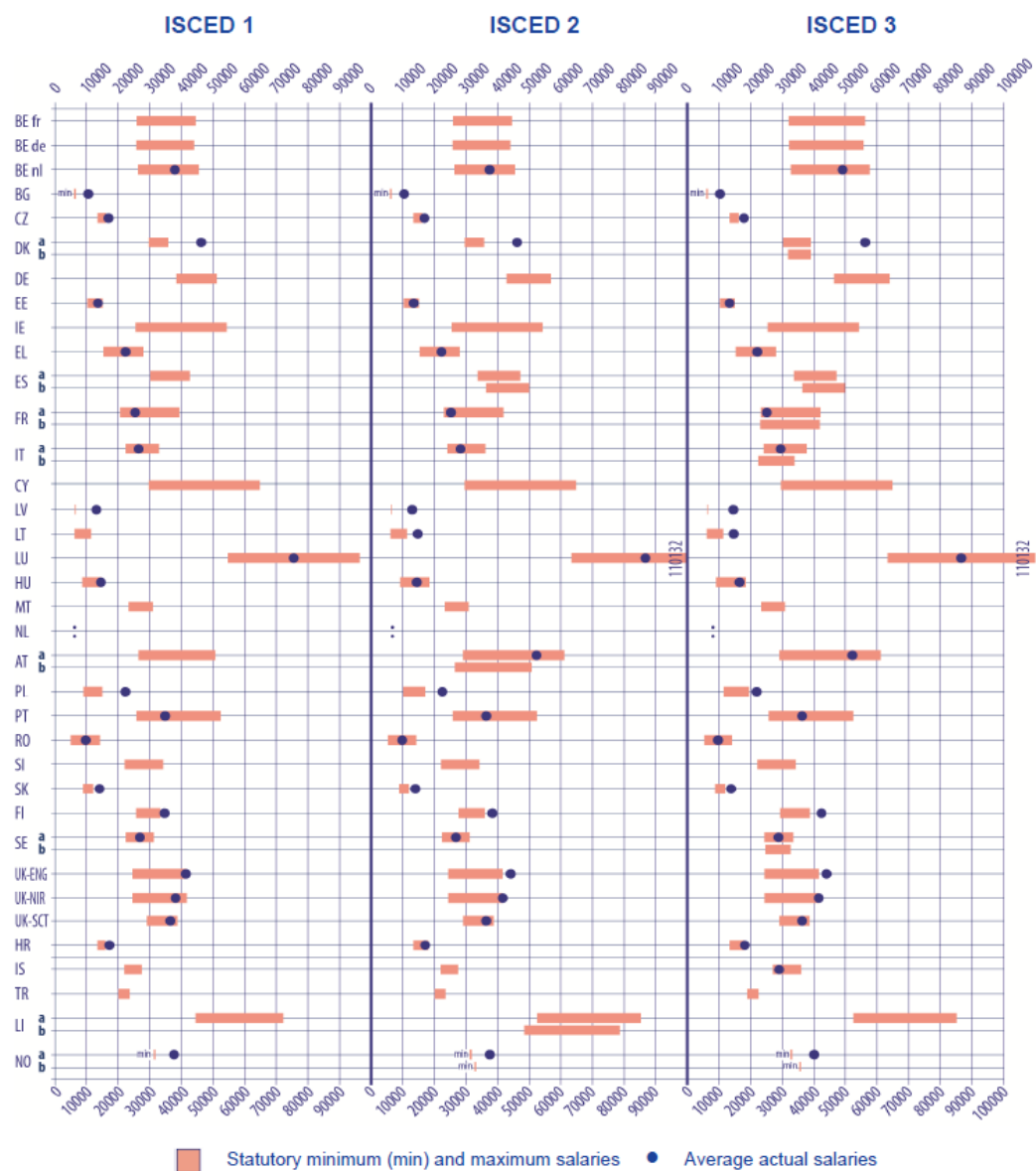
Πίνακας 3

Figure D5a: Official definitions of the weekly workload of full-time teachers in hours in pre-primary, primary and general (lower and upper) secondary education (ISCED 0, 1, 2 and 3), 2011/12

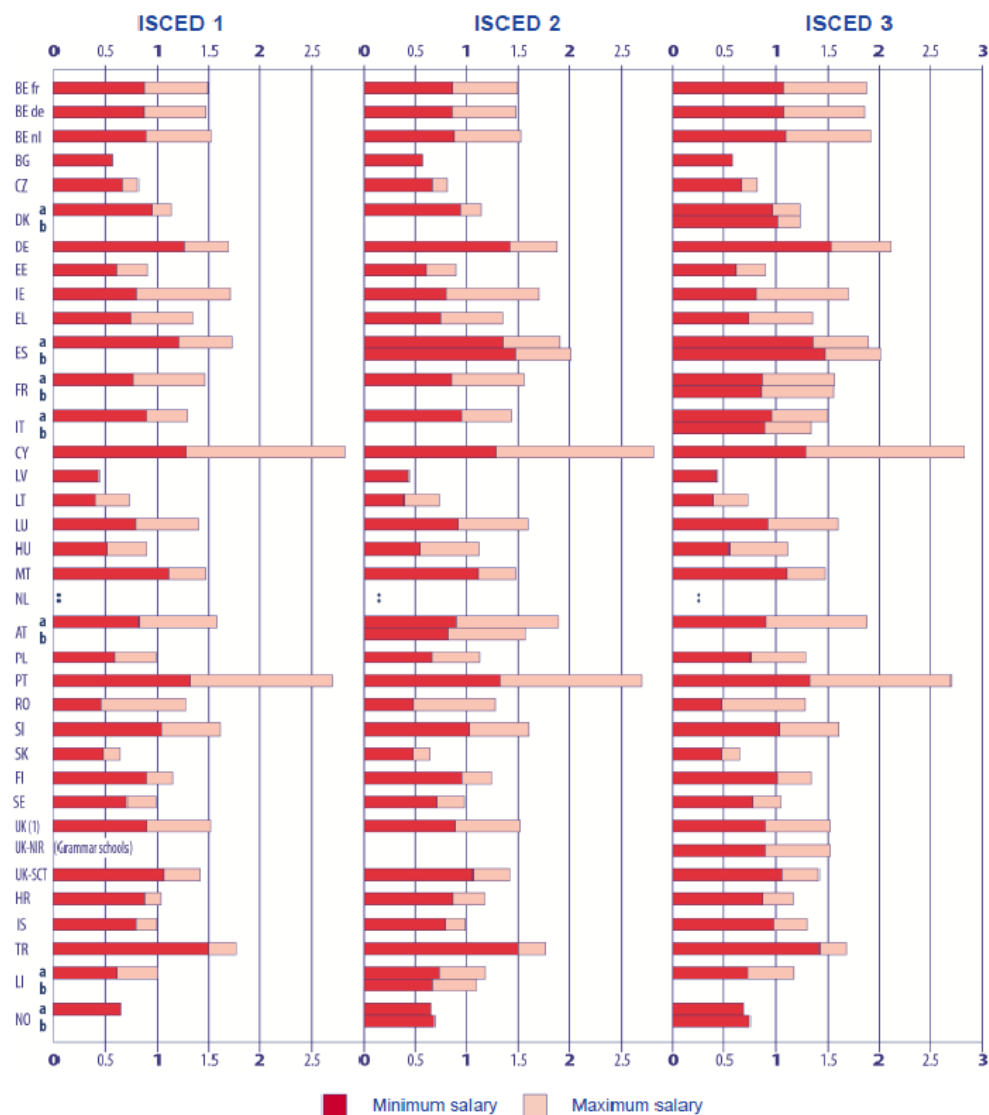
Πίνακας 4

Figure D9: Minimum and maximum annual statutory gross salaries of full-time fully qualified teachers in public schools (ISCED 1, 2 and 3) and average actual annual gross salaries, in PPS EUR, 2011/12

Πίνακας 5

● **Figure D6: Minimum and maximum annual gross statutory salaries of full-time fully qualified teachers in public schools relative to GDP per capita (ISCED 1, 2 and 3), 2011/12**

Source: Eurydice.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR